

หลวงพ่อเทียนที่ข้าพเจ้ารู้จัก

ได้รับเอกสารจากคุณลุงกาจ รัชรมณี อ่านแล้วชอบมาก เพราะทำให้ได้รู้จักหลวงพ่อเทียน พระธรรมดาที่ไม่ธรรมดา ในอีกหลายแง่มุม อยากแบ่งปันให้เพื่อนร่วมทุกข์ ได้อ่านด้วย ขอลงบทความนี้ เพื่อเป็นอาจารย์บูชาแด่หลวงพ่อเทียน จิตตสุโก หลวงตาหาได้ยาก

บทความต่อไปนี้เป็นกรถดเทพ จากการสนทนา โดย อ.โกวิท (เขมานันทะ) และดร.วัลลก ปิยะมโนธรรม เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 วัน มรณภาพหลวงพ่อเทียน ที่ม.ประสานมิตร พ.ศ.2531 ต้นฉบับมีประมาณ 32 หน้า

ดร.วัลลก นมัสการพระคุณเจ้า และผู้มีเกียรติทุกท่าน วันนี้เป็นรายการสำคัญอันหนึ่งที่ท่านอาจไม่เคยได้ยินหรือได้ฟังที่ไหนมาก่อน คือเรื่อง **หลวงพ่อเทียนที่ข้าพเจ้ารู้จัก** โดยผมจะแนะนำผู้สนทนาย่อ ๆ คืออ.โกวิท เขมานันทะภิกขุ ท่านจบการศึกษาจากศิลปากร บวชเป็นพระ 16 ปีเต็มๆ และได้รู้จักหลวงพ่อเทียน จนคิดว่าเป็นศิษย์เอกของท่านผู้หนึ่ง หรือรู้จักหลวงพ่อเทียนมากที่สุดท่านหนึ่งก็ได้

เพราะท่านรู้จักหลวงพ่อเทียนถึง 18 ปีเต็ม มีอะไรน่าสนใจเยอะแยะ ท่านเคยบวชมาใช้ชื่อนามปากกา ขณะเป็นพระว่า รุ่งตะวัน ณ สนธยา กับเรื่องความรักที่สวดยามมาก ท่านมองโลกสวดยาม และมีกลอนต่าง ๆ ท่านได้วาดภาพรูปต่าง ๆ ท่านเรียนและเฝ้าหาธรรมะเป็นเวลากว่า 10 ปี ตั้งแต่อยู่ในถ้ำ แสวงหาสัจธรรม จนได้พบหลวงพ่อเทียน จึงได้รู้จักคำว่าธรรมะ กว่าจะได้พบธรรมะ ลำบากมาก เหลือเกิน เพื่อให้รวดเร็วขึ้น วันนี้บังเอิญอาจารย์โกวิทเป็นหวัดและปวดหลังอยู่มาก ต้องนั่งสนทนาระ ครับ

อาจารย์ครับ ตามประวัติหลวงพ่อเทียนที่ผมรู้จักก่อนนะครับ เคยได้ยินว่าหลวงพ่อเทียนเป็นหลวงพ่อ แปลก ๆ ขอประทานโทษ บ๊อง ๆ อะไรี้ แต่ก็ได้ยินหลายท่านว่า หลวงพ่อเทียนเป็นพระจริง ๆ แต่บางคนก็บอกว่าไม่ใช่ บางคนเปรียบเทียบหลวงพ่อเทียนว่าเป็นนักปราชญ์ นักจิตวิทยา หรือเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ เพราะท่านมีวิธีการสอนที่แปลกประหลาดและมหัศจรรย์ที่สุด วิธีปฏิบัติที่อาจารย์ปฏิบัติอยู่กับท่านจริง ๆ แล้วท่านเห็นว่า ท่านเป็นพระหรืออะไร เพราะท่านก็เหมือนไม่ได้บวชเป็นพระแต่ห่มจีวร จริง ๆ แล้วอาจารย์คิดว่ามีประโยชน์ด้านการศึกษาหรือเรื่องคุณภาพชีวิตอย่างไร

อ.โกวิท คงต้องใช้เวลานะครับที่จะทบทวนไปถึงเหตุการณ์เมื่อประมาณ 18 ปีที่แล้ว มันเป็นการยากมากที่ผมจะพูดถึงหลวงพ่อเทียนให้ตรงที่สุด ต่อความเข้าใจของผม ต่อหลวงพ่อเองนั้น เปลี่ยนแปลงตลอดนับตั้งแต่ต้น รู้สึกคล้าย ๆ จะยืนอยู่ริมทะเล แล้วก็พยายามอธิบายอะไรบางอย่าง แต่ถ้าเราเลื่อนไปอีกมุมหนึ่ง สิ่งที่เรามองเห็นนั่น ทศนียภาพเปลี่ยนไป หลายครั้งที่ผมไม่รู้จักหลวงพ่อเทียนเลย แต่หลายครั้งก็รู้สึกเหมือนท่านเข้ามานั่งแทรกอยู่ในหัวใจของผม ระลึกถึงเมื่อ 18 ปี ของการคืนชน แสวงหา ดื้อรั้น และถูกบุคคลซึ่งผมไม่รู้ว่าเป็นใครเยาะเย้ยอยู่ในสายตาและความรู้สึก จนถึงบัดนี้ บุคคลนั้นได้จากพวกเราและผมไป ครั้นมาระลึกถึงเหตุการณ์เช่นนั้น ก็นึกถึงคืนที่ท่านพูดกับผมว่า เมื่อหลวงพ่อตายแล้ว พูดถึงหลวงพ่อดี ๆ นะ ที่จริงวันนี้ผมป่วยมากแทบจะมาไม่ได้ แต่เมื่อนึกถึง คำพูดของท่านแล้วก็คงต้องมา โดยทั่วไปนั้น รู้จักหลวงพ่อภายใต้สมัญญาหรือสมณนามว่า

ปรมาจารย์แห่งการเจริญสติ เอ้อ... ไม่ทราบใครเป็นต้นตอ ต้นคิด แต่ครั้งกระนั้น ผมก็รู้สึกกระอัก กระอ่วนที่จะยอมรับว่า หลวงพ่อเป็นผู้สอนเรื่องสติและการยกมือ ตามที่ผมได้ใกล้ชิดท่าน หลายครั้ง ท่านบอกว่าพวกนั้นจะยกมือทำไม และไปเจริญสติทำไม อันนั้นอาจจะเป็นรหัสที่ทำให้ผมรู้สึกอะไร บางสิ่งบางอย่างเฉพาะตัวก็ได้ นะครับ ดังนั้นสิ่งที่ผมจะเล่าในลำดับต่อไปนี้ อาจจะถูกว่าเป็นเพียง มุมมองหนึ่งเท่านั้น ไม่อาจสรุปทั้งหมดได้

มีอยู่วันหนึ่ง ผมซึ่งได้รับมอบหมายจากหลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคนกลุ่มหนึ่ง เหตุการณ์เกิดขึ้นที่วัดสนามใน
ขณะนั้นผมเป็นนักบวชอยู่ ผมก็อธิบายเรื่องรู้ตัว การรู้สึกตัว และผมก็ชี้แนะว่า สติเป็นที่ปัจจุบัน ตัว
ความรู้สึกอยู่ที่ปัจจุบันนี้ ช่วงที่จับปัจจุบันนี้ ความสงบความทุกข์จะจบสิ้นลง ผมเหลือบตาไปดูที่ชั้น
บนกุฏิที่ท่านอาศัยอยู่ ผมเห็นท่านนั่งฟังอยู่ เมื่อจบการแสดงปาฐกถาธรรมนั้นแล้ว หลวงพ่อกับท่านก็ลง
มาพูดกับผมเบา ๆ ว่า **ถ้ากำหนดปัจจุบันก็ติดอยู่ที่ท่านนั่นเอง ต้องไปพ้นจากปัจจุบันอันนี้** ซึ่งเป็น
ครั้งแรกที่ผมเริ่มรู้สึกกับหลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคนในลักษณะใหม่ ลักษณะที่ว่า ในรูปร่างและหน้าตา เฉย ๆ ชื่อ ๆ ของ
ท่านนั้น ความกระฉับกระเฉงทางปัญญาซ่อนแฝงอยู่ตลอด ฟังทุกถ้อยคำที่เราพูด แต่ทำเหมือนไม่ฟัง
ไม่รู้ไม่เห็นนะครับ

ผมจะทบทวนพุทธสุภาษิตบทหนึ่งในเรื่องสติ โดยทั่วไปเรามักจะพูดว่า สตินั้นคือสติปัฏฐานสี่ ที่ทำให้
สิ้นทุกข์ หรือบางที่บางแห่ง หรือหลายแห่งจะพูดว่าเป็นหนทางเดียว ได้โปรดพิจารณาพุทธสุภาษิตนั้นนะ
ครับ สตินั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่สตินั้นหาหลุดพ้นจากเวรไม่ นี่เป็นพุทธสุภาษิตนะครับ ก่อนหน้าที่ผมจะหัน
มาศึกษาพุทธศาสนา ผมเคยฟังอาจารย์หลายท่านบรรยายเรื่อง **สติ** ท่านหนึ่งที่ผมถือมาเป็น
ภาคปฏิบัติได้ อธิบายว่า รากะเกิดขึ้น โทสะเกิดขึ้น โมหะเกิดขึ้นแล้ว พิจารณาในแง่ไตรลักษณ์ รากะ
นั้นเกิดขึ้นกับเรานั้นหนอ แต่รากะนั้นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ผมก็เชื่อฟังทีเดียว แต่เมื่อผมมีสติ
กำหนดรู้ขึ้นมา กลับพบว่า เมื่อสติไปรู้อันใดก็มักจะไปติดอันนั้นครับ มันก็จะฝังใจแล้วก็จำอันนั้นด้วย
ต่อเมื่อหลายปีล่วงไป ผมไปมาหาสู่หลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคนโดยคำสอนด้านทฤษฎี แต่โดยกลอุบาย กลวิธีและ
ความกระฉับกระเฉงของหลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคน มันค่อย ๆ พลิกเปลี่ยนให้ผมค่อย ๆ เรียนรู้ว่า การกำหนดสตินั้น
ใช้ไม่ได้ สติไม่อาจนำออกจากทุกข์ได้ **ปัจจุบันนั่นเองที่ทำให้ออกจากทุกข์ได้** ปัจจุบันนั่นเองที่ทำให้
ให้ออกจากทุกข์ได้ ยิ่งกำหนดรู้ด้วยแล้ว รู้อะไรเข้าก็จะติดอันนั้นทันที ถ้ารู้ความสงบก็ติดความสงบ
ทันที เมื่อรู้รากะก็ติดรากะทันที แต่คำพูดที่ว่านั้นถูกครับ แต่กำหนดรู้อะไร หลายครั้งที่ผมเดินจงกรม
ผมสับสนกับหลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคน ชับเดียวกับท่าน คือฉัน ฉันตั้งอยู่ประมาณ 6 ปีเศษ ผมไปมาหาสู่ท่าน
ประมาณ 18 ปี หรือ 15 ปีเป็นอย่างน้อย แต่ 6 ปีตั้งนั้น ผมไม่สามารถที่จะตั้งใจเชื่อวิธีการของหลวง
พ่อกับหลวงพ่อบรรณคนได้ บางวันท่านบอกผมว่า ให้เดินดูใจนะ ผมก็เดินทั้งวัน แต่รุ่งเช้าบอกใจไม่มีนะ เลยสับสนไม่รู้ท่าน
จะเอาไปไหน

วันหนึ่ง ผมไปถามหลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคนว่า หลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคนฟังชานมาก หลวงพ่อกับหลวงพ่อบรรณคนดีครับ ดี ให้มันฟังขึ้นมา
อย่างนี้ดี ท่านบอกผมอย่าไปนั่งสงบเข้า วันหนึ่งผมติดความสงบ ผมเรียนมาทางสมณะ ให้เจริญสมณะ

ให้เกิดพลังของสมณะจนทนิวรรณ์ 5 ได้ จิตก็สูวิปัสสนา หลักเดิมที่เราเรียนมา ผมก็นั่งสงบดี หลวงพ่อ ท่านก็ยอมมาข้างหลัง แล้วก็ถามว่า **นั่งทำไม** ผมไม่เข้าใจท่านเลย ทำไมต้องมารบกวนอะไรผมขนาด นี้ ผมเชื่อว่า เมื่อจิตใจสงบมาก ๆ แล้วก็จะถึงที่สุดของความสงบ แล้วก็จะรู้ธรรมะ หลวงพ่อก็อกวณผม ตลอดเวลา

เรื่องนี้ผมจะอธิบายตามที่ผมเข้าใจ และรู้สึก ว่า กำหนดสติหรือเจริญสติ นั้นเป็นการรู้ตัวและการลืม ตัว เริ่มต้นรู้ตัว แต่ทำที่สุดก็คือการลืมตัว ถ้ารู้ตัวตลอดเวลา มันไม่ไปครับ มันคิดสิ่งที่รู้ ดังนั้นเองจึงถือเป็นคำพูดที่เป็นกุญแจดอกสำคัญที่สุด ที่ออกมาจากหลวงพ่อก้าวหัวใจของผมก็คือ **รู้ แต่อย่าให้มันรู้ อะไรเข้า** โปรดตราคำพูดนี้ไว้ นะครับ **รู้ แต่อย่าให้มันรู้ อะไรเข้า** ถ้ามันรู้ อะไร เมื่อได้รู้ซึ่งความสงบ ก็จะติดอันนั้นทันที และมันจะหมุนกลับผกกลับ คำพูดหลวงพ่อก็องอยู่ในหูตลอดเวลาที่ผมไปมาหาสู่ ท่าน จนหลวงพ่อเองกลายเป็นสัญลักษณ์ของการรู้ที่ไม่ต้องรู้ อะไร เพราะจะเป็นทุกข์กับเรื่อง ที่รู้

ผมอยากจะโยงถึงเนื้อหาสาระทางปรัชญาสาขาหนึ่งนะครับ ที่จะบ่งชี้ว่ากรรมวิธีและสภาวะที่หลวงพ่อนำเข้ามาถึงนั้นอย่างไร เป็นสากลยิ่งอย่างไร ตำรับของปรัชญาที่เรียก มิสตริก ลัทธิที่ลึกลับซึ่งสอนมาแต่โบราณกาล ตั้งแต่สมัยอารยธรรมเบื้องต้น คือกรีกโบราณ ปกรูบโรม จนถึงเมโสโปเตเมีย หรืออาจจะโยงไปถึงอียิปต์โบราณ แกนกลางของผู้ที่เข้าถึงแกนกลางของความรู้ที่เรียกว่า การเข้าร่วมกับสิ่งที่ลึกลับ บุคคลที่เข้าถึงพระเจ้า เข้าถึงสิ่งสูงสุดนั้นจะพูดเหมือนกันว่า ในแกนกลางที่ว่า **รู้แต่ไม่รู้ อะไร** ภาษาอังกฤษใช้คำว่า One know he know in ซึ่งจากคำพูดของหลวงพ่อก เรามาลองสำรวจพฤติกรรมของหลวงพ่อบ้างนะครับ ท่านเล่าว่า เมื่อท่านบวชใหม่ ๆ ท่านได้ขอจำพรรษาที่วัดคริสเตียน วัดหนึ่ง ที่โบสถ์ ท่านถามพระที่นั่นว่า “พวกท่านสอนอะไรกัน” พระองค์นั้นตอบว่า “พวกผมสอนสิ่งสูงสุด” หลวงพ่อก็บอกว่า “หลวงพ่อก็สอนสิ่งที่สูงสุด ดังนั้นขอจำพรรษาที่นี่จะได้มั๊ย?” บาทหลวงนั้นไม่ยอม เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเลอะเทอะ นี่ผมไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ แต่เป็นคำบอกเล่าที่ท่านเล่าให้ผมฟังหลายคนนั่งอยู่ในที่นี้ก็คงประจักษ์ได้ ดีว่าหลวงพ่อกมีสภาวะที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ หรือรูปแบบ ครั้งหนึ่ง ท่านพูดว่า หลวงพ่อกสอนให้ชาวพุทธในเมืองไทยนี้เขาไม่ฟัง หลวงพ่อกจะสึกแล้วก็ไปสอนมุสลิม ถ้ามุสลิมไม่ฟังก็จะนั่งกางเกงไปสอนพวกคริสต์ ใคร ๆ ในที่นี้ที่ได้รู้จักท่าน หลายคนหลายท่านคงนึกออกถึงความเป็นสากลยิ่งของท่าน เราอาจต้องคิดกันหนักนะครับว่า การไปรู้ถึงสิ่งสูงสุดนั้นยังอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือนอกกฎเกณฑ์ครับ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่วัดชลประทาน เป็นความทรงจำที่ดี และชวนระลึกถึงบ่อยมากสำหรับผม ผมเจอ หลวงพ่อที่นั่นในกลางพรรษานั้นเอง มีการจัดอภิปรายระหว่างศาสนาต่าง ๆ ประกอบไปด้วยคริสต์ มุสลิม และพุทธ ผมเป็นตัวแทนฝ่ายพุทธ สมัยนั้นยังเป็นนักบวชนะครับ หลวงพ่อเป็นผู้ฟัง หลวงพ่อไม่มีชื่อเสียง นอกจากเป็นครูกรรมฐานซึ่งถูกจับเข้ามาทำหน้าที่เพียงเพื่อให้มันครบเครื่องเท่านั้นเอง หลวงพ่อไม่มีบทบาทอะไรมากมาย และช่วงนั้นหลวงพ่อกฎห้ามจากสันติบาลแล้วว่า ไม่ให้พูดเรื่องของตัวเองรู้ เขาหาว่าท่านเป็นพระคอมมิวนิสต์ เขาจะจับท่านและจับสึกด้วย ในการอภิปรายครั้งนั้น มีฮะดีษประยูรเป็นผู้แทนฝ่ายมุสลิม ผมจำได้ดีว่า เมื่อถึงตอนหนึ่ง ฮะดีษประยูรผู้นั้นได้พูดว่า เมื่อใดอัลเลาะห์ให้ออยู่ประยูรไม่อยู่ เมื่อใดประยูรอยู่อัลเลาะห์ให้ไม่อยู่ ซึ่งเป็นคำพูดที่คมคายชวนฟังมาก พอเสร็จการบรรยายครั้งนั้น ผมเห็นหลวงพ่อเดินรีเข้าหาคนนั้น แล้วก็บีบมือเขาและชมว่า ที่พูดนั้นถูกต้องแล้ว พูดดีมาก ซึ่งสร้างความแปลกใจให้ผมมาก หลวงพ่อนี้เป็นหลวงพ่อมีหน้าที่เล็ก ๆ ในงาน แต่ทำไมไปกล้ารับรองคำพูดที่แปลกประหลาดมาก

ผมขอข้ามจากเรื่องที่หลวงพ่อนำตัวท่านเองให้กระผมรู้จักนะครับ มิฉะนั้นจะยาวเหยียดมาก แต่ผมจะย่อให้ฟังว่า สมัยนั้นผมเข้าใจว่าตัวเองรู้ธรรมะแล้ว ผมบวชได้ประมาณ 6 - 7 พรรษา จากความรู้พระไตรปิฎก จากความจำและจากการโยงข้อรู้ต่าง ๆ เข้ามา ผมสามารถพลิกแพลงตอบคำถามทุกคำถามได้ ผมเคยคิดว่า เราน่าจะเป็นผู้พ้นทุกข์ พ้นปัญหาแล้ว ประกอบกับศรัทธาเบื้องต้นในพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ เครื่องแบบที่แวดล้อม และสภาวะแวดล้อมภายใต้บรรยากาศของศาสนา ทำให้ผมรู้สึกเป็นสุข วันหนึ่งผมเทศน์อยู่ พวกพระนวกะ พระนักศึกษาก็แสดงความชื่นชม ในช่วงนั้นสังคมไทยกำลังหันเหทิศทางและต้องการคำตอบจากพระสงฆ์ และคำตอบจากพุทธศาสนาอย่างมาก ประมาณปี 18 ผมนั้นต้องใช้เวลาตั้งแต่เช้าจนเสร็จภัตตาหารแล้ว จนกระทั่ง 4 ทุ่ม ไม่มีโอกาสเลยที่จะพักผ่อน พอผมเทศนาจบ หลวงพ่อก็ดักขวางทางผม พูดจาทักทายขึ้น ท่านเรียกผมอาจารย์นะครับ **ที่อาจารย์พูดนะดีมาก พูดดีมาก แต่หลวงพ่อสงสัยว่า ความรู้อันนี้ได้มาจากไหน** ท่านดักคอและขวางทางผม ผมใจหายวาบ สงสัยที่เราได้ ได้จากไหนกันแน่ (จบตอนที่ 1)

จากคุณ : พรรณี [21 พ.ย. 2545 / 17:41:17 น.]

ตอนที่ 2

เอ๊ะ...ที่เราได้นี้ ได้มาจากที่ไหนกันแน่ ผมเชื่อว่าท่านคงสังเกตเห็นความลังเล เย็นวันนั้นประมาณ 4 ทุ่ม ท่านก็ไปหาเคาะประตู ผมเตรียมจะเข้านอน ท่านถามหาเส้นเชือกครับ เชือกด้าย ซึ่งผมเข้าใจว่า

ท่านคงต้องปักซ่อม เพราะตามธรรมดา พระนั้นจะพกดาบและมีดตามประสาพระ ตามอัฐบริวาร ผมก็คลี่ดาบมา และถามหลวงพ่อกว่าจะเอาดาบสักเท่าไร คิดว่าท่านจะไปปักจิวร หลวงพ่อถามหาเม็ดโกน ผมก็ยื่นให้ คิดว่าท่านจะตัดเอาตามใจชอบ แล้วท่านก็ตัดจริง ๆ ตัดเสร็จมองหน้าผม แล้วก็บอก ว่า **“ถ้าอาจารย์มาไม่ถึงจุดนี้ ยังไม่รู้จักพุทธศาสนาเลย สักนิดเดียวก็ไม่รู้”** ซึ่งผมงงมาก ๆ เลย เพราะธรรมดาพระสงฆ์เขาจะมีจรรยาบรรณอันหนึ่ง เขาจะไม่รูกันด้วยมรรคผล หรือไม่ถามกันนะครับ แต่ผมไม่ปฏิเสธอะไรบางสิ่ง ความเชื่อในเวทตา น้ำเสียง ความเอื้ออาทร ไม่ปลุกโทสะขึ้นเลยเมื่อถูกทำทนาย ต่อแต่นั้นทุกคืน 4 ทุ่ม ท่านก็จะแวะมาเคาะประตูผม เพราะผมจะว่างตอน 4 ทุ่มแล้ว ของทุกอย่างในยามถูกล้วงออกมาเรียงรายเพื่ออธิบายอะไรของท่านก็ไม่รู้ เพราะท่านพูดภาษากลางก็ไม่ได้ แต่มีอยู่คืนหนึ่ง ผมจำไม่มีวันลืม ไม่ได้จำวัด ห้อง หรือวันเวลา แต่จำเวทตาของหลวงพ่อ ครับ สุกสว่างเต็มเปี่ยมไปด้วยความหวัง ท่านบอกผมตรง ๆ ว่า **“ถึงที่สุดของทุกข์แล้ว”** คนทั่วไปเขาไม่กล้าพูด ทั้งพระทั้งโยมเขารู้กันดี ไม่จริงก็ถูกจับสึกกันแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องร้ายแรง เมื่อท่านพูดจบ ผมเห็นเวทตาของท่านสุกสว่าง 15 ปีแล้วที่หลวงพ่อกับไม่ได้พูดให้ใครฟังในจุดนี้ เพราะเขาจะจับหลวงพ่อ ผมไม่อยู่ในฐานะที่จะเชื่อหรือปฏิเสธ ผมไม่รู้อะไรทั้งนั้น เพราะสิ่งที่หลวงพ่อพูดไม่มีในระบบ ในตำราทั้งนั้นครับ

ผมเองติดตำราอยู่มากในช่วงนั้น จนคิดในใจอยู่ว่า ผมต้องพิสูจน์หลวงพ่อให้ได้ ผมก็เริ่มไล่เรียงเอาเรื่องโกชฌงค์ 7 มาซักไซ้ เพราะตามที่ผมเข้าใจนั้น ผู้ที่จะเข้าถึงที่สุดของทุกข์จะต้องผ่านโกชฌงค์ 7 ไซ้ไหมครับ ผู้คงแก่เรียนคงจะนึกออก นับตั้งแต่สติสัมปชัญญะ เรื่องอัศจรรย์ก็เกิดขึ้นตรงที่ว่า หลวงพ่ออธิบายด้วยภาษาเมืองเลย ผมฟังรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง ท่านพูดกลางไม่ได้ครับตอนนั้น แต่ผมฟังมากต่อภาษาของท่าน ที่สำคัญที่สุด ท่านพูดมาตรง ๆ ไม่มีการกระอักกระอ่วน ไม่มีการนั่งนิ่งอิงตำรา อ่างโน้นอ่างนี้เลย เหมือนอะไรเป็นสิ่งที่อะไรที่พุ่งออกมาจากตัวท่านโดยตรง เหมือนใครบอก “พลัดแล้วมาโดนหลัก” ผมก็ไม่สนใจเชื่อ ความที่ผมติดทฤษฎีมาก หลังจากที่ผมคลุกคลีกับท่านและเชื่อท่านแล้ว ผมก็ยังไม่เข้าใจหลวงพ่อ

ผมจะเล่าข้ามไปนิดนึงนะครับว่า ความติดยึดในทฤษฎี ติดทฤษฎีนั้นแก้ยากมาก ผมได้หลวงพ่อช่วยแก้ในเรื่องติดทฤษฎี แต่ผมไม่ได้บอกว่าเดี๋ยวนี้ไม่มีนะครับ มันอาจจะหลงเหลืออยู่บ้างก็ได้ แต่ด้วยวิธีการนี้เองที่ทำให้ผมมองสุมิติใหม่ต่อพระบ้านนอกผู้ไม่รู้หนังสือก็ว่าได้ แต่ก็มีบางสิ่งบางอย่างที่กระฉับกระเฉงทันควันและทันที่ด้วย วันหนึ่ง ผมนั่งรับประทานอาหาร หลวงพ่อท่านก็ชวนคุย อันหมายถึงช่วงหลังแล้วนะครับ ผมศรัทธาท่านเต็มที่แล้ว ไม่หันเหไปทางอื่น แต่ก็ยังไม่รู้จักท่านดี ท่าน

ถามผม “อายุเท่าไรแล้วปีนี้” ผมบอกว่า 40 แล้ว ท่านถามอีกว่า เมื่อเล็ก ๆ คุณแม่สอนอะไรเป็นครั้งแรก จำได้มั๊ย ผมก็ตอบท่านอีกว่า “จำไม่ได้ครับ หลายปีแล้ว” ทันใดนั้น หลวงพ่อลุกขึ้นยืน ทิ้งข้อนิ้วมืองเลื้อน ผลักเก้าอี้ที่นั่ง ผมจำเหตุการณ์นี้ได้ดี ผมตัวแข็ง กิริยาท่านเปลี่ยนอย่างฉับพลัน แล้วก็หันมามองหน้าผม พูดว่า “เรื่องเกิดกับตัวเอง 40 ปี หยก ๆ ยังไม่รู้เรื่อง แล้วเรื่อง 2500 ปี เอามาพูดอยู่ทำไม” ท่านก็หันหน้าหนีผมไป คือนั้น ผมนอนไม่หลับทั้งคืน ผมเดินจงกรมแล้วก็ “เอ๊ะ ... กูจะเชื่ออะไรดี” รุ่งเช้า หลวงพ่อก็เดินไปหา พูดเบา ๆ กับผมว่า เข้าใจแล้วสิ ฐูประไตรปิฎกก็ดี เหมือนกันหรือ สิ่งนี้เป็นสิ่งเล็กน้อย ผมทราบดีนะครับว่า บทบาทเช่นนี้หลายท่านซาบซึ้ง หลวงพ่อมากมายกว่าผม ผมเริ่มรู้จักอีกมิติหนึ่งของบุคคลภายใต้รูปร่างหน้าตาของชาวเมืองเลย เสียงเหนือ ๆ

ตะก็ผมได้พูดถึงความเป็นสากลของหลวงพ่อ นะครับว่า สิ่งที่ท่านแสดงออกสด คิดค้นขึ้นเดี๋ยวนั้น ผมเคยสังเกตเห็นหลายครั้งว่า หลวงพ่อไม่มีอะไรอยู่ก่อนหน้านั้น นอกจากอะไรบางสิ่งที่เป็น **เหมือนกระจกที่บริสุทธิ์ พร้อมเสมอที่จะสะท้อนภาพใบหน้าทีชะโงกเข้าไปใกล้** ดังนั้นยิ่งผมใกล้หลวงพ่อมากเท่าไร ตามความเข้าใจของผมนี้ ผมค่อย ๆ รู้จักตัวเองขึ้นทีละน้อย รู้จักความโง่ ผมคิดว่ามีสิ่งหนึ่งนะครับ ความหมายของ **กัลยาณมิตร** รู้จักหัวหอมของความเป็นกัลยาณมิตร ตามความรู้ในพระไตรปิฎก นะครับ พระอานนท์ได้พูดกับพระพุทธเจ้าว่า กัลยาณมิตรเป็นครึ่งหนึ่งของพรหมจรรย์ พระพุทธเจ้าได้ตรัสห้ามว่า อย่ากล่าวเช่นนั้นเลยอานนท์ **กัลยาณมิตร มันเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์** พรหมจรรย์นั้นเปรียบเหมือนรุ่งเช้า รุ่งอรุณ พระอาทิตย์ไยแสงขึ้นมา ต่อจากนั้นห้ามมิให้ไยแสงสู่เที่ยงวันนั้นเป็นไปไม่ได้แล้ว สิ่งที่ผมกล่าวนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยนะครับ

นับว่าโชคดีที่ได้พบกับท่าน อดีตที่เป็นนักศึกษา มุ่งมั่นที่จะเป็นปราชญ์คนหนึ่งให้จงได้ ทำทุกอย่างที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ แต่ผมพบคน คนนี้ ซึ่งทำให้ทิศทางชะตากรรมของผม เปลี่ยนไปหมุนไปสู่อีกด้านหนึ่ง เพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เราต้องโยงเข้าสู่ระบบการศึกษาของชาติ หลวงพ่อเป็นคนไม่รู้หนังสือครับ หลวงพ่อไม่รู้ว่โลกนี้กลมนะครับ ผมได้อธิบายให้สามเณรรูปหนึ่งว่าโลกนี้กลม หลวงพ่อเดินมาหาแล้วถามว่า หลวงพ่อไม่เห็นมันกลม หลวงพ่อเดินไปไหนไม่เห็นมันกลมแฮะ ผมต้องนั่งอธิบาย เขียนรูปแล้วบอกว่า ถ้าเดินจากจุดนี้ไปรอบโลกได้แล้วจะกลับมาสู่ที่เดิมได้ หลวงพ่อ หลวงพ่อก็แสดงความแปลกใจว่าเป็นไปได้ยังไง แต่พอจบหัวข้อนั้น หลวงพ่อก็พูดเข้าหูผมว่า “จะกลมจะแบน ไม่เกี่ยวกับ **ความรู้สึกตัวเองเลย**” (เสียงหัวเราะ) ผมรู้จักท่านด้วยวิธีการเหล่านี้ะครับ มันคล้าย ๆ กับลูกฟุตบอลที่ผ่านไปยังหน้าประตู นักฟุตบอลก็ชู้ตทันที จุดนี้ สมัยต้น ๆ ผมยังไม่รู้จักหลวงพ่อเลย ผมรู้จักท่านเป็น

แค่หลวงตาแก่ ๆ รูปหนึ่ง ทำทางสงบเสถียรน่ารักดี ผมยิ่งใกล้ชิดเข้าไปมากขึ้น ผมก็ยิ่งเห็นท่านเป็นอีก
สิ่งหนึ่ง ท่านเป็นอะไรก็ไม่รู้ ท่านเป็นพระหรือเป็นอะไรก็ไม่รู้ จนเดี๋ยวนี้ก็ยังบอกไม่ได้ คือมากมาย
มากกว่าพระ สักเดียวหนึ่งผมจะค่อย ๆ ไล่เรียงไปที่ละน้อย ต้องใช้เวลาผมมาก ๆ ที่จะฟังเรื่องราว
เหล่านี้ สิ่งที่ผมได้เกริ่นในช่วงต้นที่ว่า การรวมกับสิ่งที่ลึกลับ หรือ ยูเนี่ยน ออตติกา สิ่งนี้เป็นหัวใจของ
คริสตชน และอิสลามิกชน เป้าหมายสำคัญของคริสเตียนนะครับ คือการเข้าร่วมกับองค์พระผู้เป็น
เจ้าผู้เป็น The Great Infinite ผู้ไม่รู้สิ้นสุด ผู้เป็น Ungreatable เป็นผู้ที่ไม่คิดเองไม่ได้

ดังที่เราจะได้เห็นคำว่า เยโฮวาห์ แปลว่า I'm What I'm หมายความว่า ไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิด เมื่อ
มาสำรวจดูนะครับ สาระแก่นสารที่หลวงพ่อบอกนั้น จะมี 2 ขั้นตอน 2 ขั้นตอนนี้ไม่ใช่ขั้นบันได
หมายความว่า เป็น 2 สัดส่วน พวกเราที่อยู่ใกล้ชิดหลวงพ่อ มักจะได้ยินคำพูดว่า **ให้ดูความคิด อย่า
เข้าไปในความคิด อย่าหยุดความคิด** นั่นเป็นช่วงต้นมากของการแสดงธรรมของหลวงพ่อ เพราะ
หลวงพ่อยุ่พยายามคิดค้นวิธีการที่จะสอน เคล็ดลับการสอนของท่านได้พัฒนาเรื่อย ๆ ไม่ได้หมายความว่า
ท่านสอนอย่างนี้มาแต่ต้น ผมสับสนมาก ๆ เลย ที่สุดหลวงพ่อก็มาให้คำพูด ซึ่งตอนหลังนี่เองที่เป็น
สาระคำสอนทั้งหมด **ท่านให้ทำความรู้สึกตัวเฉย ๆ ให้รู้สึกตัวเฉย ๆ รู้สึกตัวล้วน ๆ ถ้วน ๆ** จากจุดนี้
จะคลี่คลายปัญหาทั้งหมด จำได้ว่าในพรรษานั้นเองที่ผมเริ่มแก้สถานการณ์ที่ยุ่งยากให้ตัวเองได้มาก
ขึ้น ในความหมายของคำว่า **รู้สึกตัวล้วน ๆ คืออะไร** ตรงนี้เองที่เป็นหลักสำคัญที่สุด สมมติเรามีแอม
ป์เปิ้ลอยู่ลูกหนึ่ง เป็นสีเขียวก็ได้ สีแดงก็ได้ ความเป็นแอมป์เปิ้ลนั้นไม่ได้อยู่ที่รูปทรงภายนอกหรือสีของ
มัน แต่อยู่ตรงน้ำหวาน ตรงที่เรียกว่า จู๊ซ (Juice) ของมันซึ่งแทรกอยู่ทุกอณู มีไอชา มีกลิ่นของแอมป์เปิ้ล
ถ้ายกเอาสิ่งนี้ออกหมดสิ้น เอา จู๊ซ (Juice) หรือน้ำหวานของมันออก แอมป์เปิ้ลนั้นจะไม่มีอะไรเลย จะ
ไม่มีค่า ดังนั้น สารัตถะหรือแก่น หรือ essence คือ จู๊ซ (Juice) ของแอมป์เปิ้ล ที่นำมาดูความรู้สึกตัวนะ
ครับ คืออะไรกันแน่ ความรู้สึกตัวสด ๆ ที่ปรากฏอยู่นั้นะครับ **เมื่อเคลื่อนไหวก็รู้สึกถูบวบขึ้นมา**
ดังนั้นสติที่เข้าไปกำหนดรู้ขึ้นมา มันจะบดบังสิ่งนี้จนหมดสิ้น ดังนั้นเอง พอไปกำหนดรู้เข้ามันไปบัง
ทันทีเลย กว่าผมจะเข้าใจจุดนี้ได้ ผมล้มลุกคลุกคลานมากทีเดียว

วันหนึ่ง ผมจะเล่าเรื่องการขู่ตบตบของหลวงพ่อกันนะครับ ผมนั่งนวดตัวให้ท่าน หลวงพ่อก็เอี้ยวตัว
หลับตาแล้วก็นอน ผมก็เอี้ยว ผมก็เบื้อ ท่านก็หลับ ผมก็นวดไป พอเบื้อหน้าย จิตใจผมก็เริ่มเลื่อนลอย
ทันใดนั้นหลวงพ่อก็ลืมตาขึ้นมาอย่างทันทีนะครับ แล้วบอกผมว่าให้ทำในใจอย่างนี้ ผมเข้าใจท่านหลับ
ที่จริงท่านไม่ได้หลับ แต่ท่านหลับตา ผมก็นวดไปเรื่อย ๆ เรื่อย ๆ บางทีก็ระแวงว่าหลวงพ่อหลับหรือยัง

พอถึงจุดหนึ่งผมเบื่อเต็มที ผมก็ปล่อยมือก็ขวัดไป ท่านก็ลืมตาขึ้นมา ทำในใจอย่างนี้ จุดนี้ผมถือว่าเป็นจุดของการชู้ตฟุตบอล ผมคิดว่าคนที่สามารถเล่นเกมนี้ได้ต้องเป็นผู้ที่รู้วาระจิตของเพื่อนมนุษย์ มีเช่นนั้นความผิดพลาดก็จะเกิดขึ้น แล้วในเหตุการณ์ถัดจากวันนั้น กรุณาอย่าหาว่าผมเล่าเรื่องส่วนนี้ ถ้าไม่มีเรื่องนี้ก็ไม่รู้อีกแหละครับ ขนาดผมไม่รู้ หลวงพ่อไม่ได้สอนอะไร ไปอ่านหนังสือทุกเล่ม เหมือนกัน พุดอยู่เรื่องเดียวเท่านั้นเอง สิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้คำพูดทั้งหมดนี้ไม่ใช่ตัวหนังสือ แต่คือตัวบทบาท ซึ่งก็คือการทำอยู่เหนือเพื่อนมนุษย์ ดังนั้นหลวงพ่อก็ไปวิ่งมา บางทีไปดึก ๆ ตื่น ๆ วันหนึ่งถัดจากวันนั้น ผมนั่งอยู่ที่กุฏิ ตามประสาผมเป็นคนช่างพูด ผมก็เล่าอะไรให้หลวงพ่อฟังก็จำไม่ได้ ผมเล่าเรื่องโน้นเรื่องนี้ ไม่เฉลียวใจว่าท่านฟังหรือเปล่า พอถึงโอกาสหนึ่ง ผมเงยหน้าขึ้นไป ผมเห็นสิ่งที่น่ากลัวที่สุดในชีวิตของผม ผมรู้สึกหลวงพ่อก็เอาชีวิตของผม ท่านมอง สายตาของท่านเหมือนกับรู้อะไรบางอย่าง ผมรู้สึกที่ท่านมองอยู่นานแล้วด้วย แต่ไม่เฉลียวใจ มัวแต่พูดอะไรไปเรื่อย ๆ ตามประสาคนช่างพูด ช่างคิด พอเงยหน้าขึ้นไป ผมเห็นสายตาที่น่ากลัวที่สุด ราวจะเอาเลือดเอาเนื้อผมให้ได้

วันนั้นเอง ผมรู้สึกหลวงพ่อนั่งอยู่ที่หัวใจของผม ท่านแทรกเข้าไปในหัวใจของผม อันนั้นะครับมันยากที่จะอธิบาย ทบทวนสิ่งที่ผ่านมาแล้วนอกจากสร้างภาพพจน์ แต่ในขณะที่มีประสบการณ์มุ่งและตรง แต่ไม่มีช่องว่างระหว่างคนต่อคนเลยครับ เปรียบประดุจคนนอนหลับ ไม่ว่าจะต่างวัยต่างเพศจะไม่มีรอยต่อกัน ผมรู้สึกเหมือนการทำอะไรบางอย่าง แต่ก็ไม่ว่าเป็นอะไรครับ 18 ปีที่แล้วมา ผมค่อย ๆ สถาปนาคิจตลำนึกใหม่ขึ้นจากจิตลำนึกของสกอลาร์ (Scholar) หรือนักศึกษาที่หวังจะเป็นปราชญ์กับเขาสักคนหนึ่ง ค่อย ๆ กลายเป็นคนที่รู้โดยไม่รู้อะไรเลย จากการอุปการะของหลวงพ่อกับทุกครั้งที่ผมไปหาท่าน ในมโนสำนึกของผมจำได้อยู่เรื่องเดียวครับ **รู้แล้วท่านก็มองหน้า แล้วก็ผลักทุกสิ่งทุกอย่างให้เข้าไปในตัวเอง** จนหลายครั้งที่ผมนั่งฟังเทศนาของท่าน หลายตอนที่ผมเข้าใจดี คงเป็นเพราะประสบการณ์ที่ผมติดตามรอยเท้าท่านไปได้ระดับนั้น แต่บางประโยคฟังแล้วไม่เข้าใจ เกิดฟังก็ว่างุนขึ้นมามากแล้ว คิดในใจว่าเดี๋ยวต้องไปถามท่าน (จบตอน 2)

จากคุณ : พรธณี [22 พ.ย. 2545 / 18:32:11 น.]

ตอนที่ 3

วันนั้นพอหลวงพ่อกเทศน์จบ ท่านก็เดินกลับกุฏิ ผมไปตักหน้าถามท่านว่า ผมจะถามปัญหา พอเห็นแววตาคุณเดิม ผมก็ลืม หลวงพ่อบอกลืมปัญหาซะมั๊ย ท่านบอกดีแล้วทิ้งไปเลย วันนั้นเป็นวันสุดท้ายที่ผมถามท่าน และไม่เคยมถามอีกเลย หลวงพ่อไม่ใช่สัญลักษณ์ของยี่เนี่ยส หรือนักปราชญ์ แต่หลวงพ่อก็คือสัญลักษณ์ของคนที่ไม่ต้องถาม ไม่ก่อให้เกิดความคิด หรือคำถามใดขึ้นมาเลย **รู้และไม่ต้องรู้อะไร** ซึ่งเป็นความก้าวร้าวต่อความใคร่อยากจะรู้มาก ๆ ดังนั้นเองในช่วงต้น หลวงพ่อนำให้ผมยกมือ ผมกระอักกระอ่วนมาก ท่านบอกทำอย่างนี้สิเดี๋ยวก็จะดีเอง 6 ปีเศษผมไม่ยอมทำเลย ผมคิดว่า เราต้องการคิดให้แตกหัก ต้องการทวิทั้งปริมาณและคุณภาพของความรู้ ดังที่ท่านทราบดีว่า แกนกลางของวิทยาการทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องที่จะทวิปริมาณ อย่างเช่น เศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์ ก็คือการทวิปริมาณและคุณภาพภายใต้ช่วงเวลา นี่ก็คือแกนกลางของศิลปวิทยาการ ภายใต้แกนกลางอันนี้ ถ้าว่าสิ่งนั้นไม่มีทั้งคุณภาพและปริมาณ วิทยาการจะจับไม่ได้เลยครับ ในการคลุกคิดถึงอะไรสิ่งหนึ่งนั้น เราก็ต้องการถึงสิ่งนั้นที่จะให้รู้ว่า มันทวิหรือลดลงไปอย่างไร แต่วิธีการของหลวงพ่อก็คือการทวิที่เรียกว่าเจริญสติ นั่นคือการที่ให้เรารู้ตัวนั่นก็คือการให้เราออกนอกการทวิและลดปริมาณภายใต้เหตุการณ์ ด้วยวิธีการเหล่านี้เองที่เกิดการชำแรกออกจากหลักการศึกษทั้งหมดนะครับ การศึกษาของชาตินั้น ไม่ว่าจะชาตินี้หรือชาติไหน ประเทศไหนก็ตามเป็นแกนกลางของการทวิปริมาณ คล้าย ๆ เป็นฐานแล้วพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงจุดสมบูรณ์ที่สุด จุดที่กระผมได้เรียนรู้จากหลวงพ่อ จุดนั้นะครับ ในขั้นต้นท่านให้ยกมือซึ่งสะกดกันไม่ให้จิตเสาะแสวงหาคุณค่าและปริมาณ ดังนั้นผู้ที่ติดอยู่ในกระแสของความคิด หรือลักษณะนึกคิดมากจะไม่ชอบใจเลย ผมเป็นคนหนึ่งซึ่งไม่ชอบ ถ้าพูดปริศนาให้ฟังให้คิดแล้วชอบ หลวงพ่อพูดบ่อยเข้าจนผมจำอยู่ภายใต้จิตใจของผมโดยไม่รู้ตัว วันหนึ่งผมเข้าห้องน้ำ ประทานโทษที่ต้องเล่าเรื่องพิเรนทร์เช่นนี้ เกิดท้องผูกนั่งนาน ก็ลองพลิกมือดู ยกขึ้นมา ยกไปยกมาพักหนึ่ง นานพอสมควรก็รู้สึกมันแปลก จิตใจมันเปลี่ยนไป เรียกว่าแอบไปทำในส้วมครับ รู้สึกแปลก ๆ ที่ต้องมานั่งยกมือเพราะเราชอบที่จะคิดตีค่าตีธรรมะ

อ.วัลลภ ตอนนั้นเป็นพระด้วยใช่มั๊ย

อ.โกวิท ตอนนั้นเป็นพระ มันเขิน ๆ ยังไงก็ไม่รู้ จากจุดนี้ ผมก็เริ่มเรียนรู้ เริ่มศรัทธา แต่ศรัทธาอะไรผมจับไม่ได้ แต่ผมก็เริ่มปฏิบัติและปฏิบัติผิด ๆ 6 ปีเศษ เรื่องนิดเดียวที่หลวงพ่อก็คือทำทวิว่า **3 คินเท่านั้นที่คุณจะต้องเข้าถึง** แต่ผมถึง 6 ปี เพราะความดี้อัน ความคิดมากมาย ความสงสัยไม่รู้จบ ผมอยากจะ

เล่าอีกสักตอนหนึ่ง

อ.วัลลภ ผมขอخذนิดหนึ่งนะครับอาจารย์ได้ข่าวว่า ตอนที่อาจารย์ได้เข้าไปทำในห้องน้ำนี้ เคยได้ข่าวว่าอาจารย์เป็นคนธาตุแข็ง อาจารย์บอกได้เรียนรู้และเท่าที่ผมเคยทราบ อาจารย์ถ่ายได้สบายเลย ตั้งแต่นั้นมา ซึ่งที่จริงอันนี้ ตรงกับหลักวิทยาศาสตร์ซึ่งแปลกมาก ว่าการยกมือไม่ใช่การทำไปตามประสาบ่าบออะไร อันนี้ตรงกับหลักที่อาจารย์หมอประเวศได้อธิบายนะครับว่า เกิดการพักผ่อนอะไรต่าง ๆ ขึ้น สามารถทำให้ธาตุทุกอย่างที่ผิดปกติด้านอารมณ์และความคิดเป็นปกติได้ เออ... ท่านอาจารย์โกวิท เขมานันท์ะภิกขุ ได้ค้นพบด้วยตัวเอง อยากให้ช่วยสรุปนิดหนึ่งว่า เปลี่ยนแปลงนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ธาตุแข็งหมายถึงท้องผูกหรือหอบ (เสียงหัวเราะ) คนที่ธาตุแข็งจะได้เรียนรู้ไป ด้วยว่า ไม่น่าเชื่อ อาจารย์ลองว่ามันคืออะไร

อ.โกวิท เดี่ยวนี้ยังผูกครับบางวัน อันนี้ไม่ใช่สิ่งสำคัญอะไรนัก แต่ที่อาจารย์เสนอมาดีมากนะครับ ผมนึกได้ถึงการทำนาคหลังจากผมศรัทธาหลวงพ่อดีแล้ว ผมก็ไปสอนชาวบ้านด้วย ทำไปด้วย ต้องกำหนดอย่างนั้นครับ รู้ไปทั้งตัว แต่ไม่ใช่ธาตุแข็ง แข็งไปทั้งตัว คิดอะไรไม่ออกเต็มไปด้วยพลังซึ่งผมพลาดอีกแล้ว เพราะฉะนั้นหลวงพ่อดีเตือนผมหลายครั้งนะครับว่า สิ่งที่น่าไขว่คว้าที่สุดในการเจริญภาวนาให้ไปสู่สายนั่นคือเพ่ง เพราะการเพ่งก็คือการสะกดจิตตัวเองก็จะสงบทันที พอไปสงบแล้วเราไม่สามารถหันกลับได้ มันก็จะติดตัวนี้อยู่ พอติดตัวสงบ ก็เกิดผู้ยึด ผู้ติด ยึดถือความสงบให้เป็นเป้าหมาย ความสงบนั้นไปสูงสุดก็แค่ความสงบ **สงบเกินสงบไม่มีครับ** ผมจะยกอุปมาสักอันหนึ่ง เมื่อเราจะเย็บผ้า 2 ชั้นให้ติดกัน เอาเข็มและด้ายมา สมมติว่าผ้าซึ่งหนา ต่างว่าเป็นกระสอบปานก็ได้ นะครับ พอเอาเข็มร้อยเข้าไป พอเราแทงเข็มเข้าไปแล้ว ปลายเข็มยังไม่ทะลุออกอีกด้านหนึ่ง เชื่อว่า ยิ่งไงก็เย็บไม่เสร็จนะครับ ต่อเมื่อปลายเข็มทะลุไปอีกด้านหนึ่ง เหมือนที่เราเรียกว่าบาปคิวแทงตลอด ต่อจากนั้น เมื่อเอาเข็มออกอีกด้านหนึ่งแล้วสลัดด้าย ดังนั้นการกำหนดรู้มันก็คือการติดยึด จุดนี้ผมคิดว่าสำคัญมากนะครับในทิศทางที่หลวงพ่อดีพร่ำสอนสาธุชนศิษย์ของท่าน เพราะว่าถ้าเป็นการเจริญสติ เป็นการกำหนดความรู้อะไรที่เป็นกรณีแล้ว ก็ไม่มีความหมายอะไร ในประเทศลังกา ในธิเบตเขาก็สอนกันทั้งนั้นเลย นี่เป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งนะครับ แม้ไม่สำคัญที่สุด เรียกว่าเคล็ด เทคนิคที่ผมกระทำผิคนี้นานครับ ท่านเห็นผมยังไม่เข้าใจ ท่านก็ลงมาด้วยมือให้ผมดู แล้วถามว่า เห็นมั๊ย เห็นครับ หลวงพ่อดี แล้วท่านก็ยกมือ อีกมือหนึ่งชี้ขึ้น ถามผมอีก เห็นอีกมั๊ย เห็นบ้างไม่เห็นบ้างครับ (อ.โกวิท หัวเราะ) เห็นตัวหน้าตัวหลังเลื่อน เห็นตัวหลังตัวหน้าเลื่อน แล้วท่านถามผมว่า ทำยังไงจึงเห็นหมด ผม

บอก **ต้องดูผ่านหมดครับหลวงพ่อ** หลวงพ่อบอก นั่นถูกแล้ว เมื่อเราจะดูป่าไม้ เราจะไม่เห็นต้นไม้ ตัวเราเห็นต้นไม้ต้นหนึ่ง เราจะไม่เห็นป่าเลย ต้นไม้ต้นหนึ่งโค่นแล้วเราดูไม่ทันครับ ในการเฝ้าดูเรื่องนี้ ในการเจริญภาวนา เราไม่ต้องการจะหยุดอยู่ ดังนั้นเองต้องมองตลอดช่วงนั้น เมื่อสมัยที่หลวงพ่อสอนใหม่ ๆ นั้น คำพูดประโยคหนึ่งซึ่งมีความสลักสำคัญมาก คำว่า **“อึดใจเดียว”** อึดใจเดียวทางทะเลหุดหมด ถ้าไม่อึดใจเดียวทางทะเลหุดหมดจะไม่มีวันได้เลย เพราะมันไปของมันสร้างความคิดขึ้น ความคิดมันจะเกิด เช่น เห็นความสงบก็เห็นว่า แหม...สงบดีจัง หรือแม้กำลังดูความคิด มันก็คิดว่า กำลังดูความคิด **คิด** **ซ้อนคิดตลอดเวลา** ด้วยวิธีชาญาณลาดที่หลวงพ่อสอนขึ้นมา นั้น โดยแก้ปัญหาให้พุทธศาสนิกชนทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก แต่ว่าลำพังพูดภาษานั้น รู้ผลน้อยมาก เพราะบทบาทที่แท้จริงของท่านคือการลงเล่นด้วย ผมใช้โวหารนะครับ ลงเล่นลูกด้วยครับ ด้วยวิธีการนี้ ท่านได้กลายเป็นพี่เลี้ยงของผู้ปฏิบัติ ผู้ถูกหลวงพ่อบีบขังห้องก็ตี ถูกบีบมือก็ตีตาม หรือถูกทำทนายด้วยวิธีไหนก็ตามจะค่อย ๆ เรียนรู้อะไรบางสิ่ง เฉพาะตัวผมจะเล่าเหตุการณ์ในสิ่งโคปรีให้ฟัง เพื่อประกอบในคราวที่หลวงพ่อบอกได้เดินทางไปทีนั้น ผมได้เห็นอะไรบางสิ่ง ซึ่งเป็นสากลอย่างยิ่งเลย

เหตุการณ์เกิดขึ้นที่โรงพยาบาล โดยที่ประธานชมรมพุทธของวิทยาลัยโปลีเทคนิค เอ่ยชื่อในที่นี้ก็ได้ นะครับ คือคุณหยกเหลียน เผลอวันนั้นไม่มีคนเฝ้าใช้ ล่ามก็ไม่มีเลย แต่ว่าหลวงพ่อบอกและหยกเหลียนได้พูดกันด้วยอีกภาษาหนึ่ง ภาษาหนู ภาษาตาของหลวงพ่อบอก ต่อมาภายหลัง คุณหยกเหลียนได้เล่าให้กระผมฟังว่า มันเหมือนมีคำพูดผ่านทางหัวใจว่า มาทำไม หยกเหลียนก็พูดเป็นภาษาอังกฤษซึ่งหลวงพ่อบอกไม่รู้เรื่องด้วยว่า มาเรียนธรรมะ หลวงพ่อบอกมาก็มาจับมือคุณหยกเหลียนเหมือนกับจะบอกว่า จะมาเรียนธรรมะต้องพูด ต้องทำอย่างนี้ จากนั้น คุณหยกเหลียนได้กลายเป็นสานุศิษย์หลวงพ่อบอกโดยที่ไม่ได้พูดกันด้วยภาษามนุษย์พูดกัน มันเป็นเรื่องที่มากกว่านั้น ไม่ใช่หมายถึงเรื่องลึกลับอะไรนะครับ ไม่ใช่เรื่องจิตวิญญาณ ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ทักกันตรง ๆ ผมเชื่อว่า ผู้เจริญภาวนาในทางของหลวงพ่อบอกแล้ว ผมเชื่อ จะเข้าใจได้ถึงกรจับมือ ผมคิดว่า นี่เป็นประตูที่สำคัญ หลวงพ่อบอกมักจะใช้คำว่า ปรมัตถ์อาการซึ่งหลายคนก็ท่องกันจนขึ้นปากขึ้นใจ นั่นเป็นสิ่งที่ประหลาดมาก สำหรับผมที่เคยเรียนทฤษฎีมาบ้างครับ สิ่งเหล่านี้ที่หลวงพ่อบอกพูดขึ้นมาจากอะไรของท่านแล้วไปตรงกับที่ใครระบุไว้ในหลายพันปี ต่อความหมายของตัววัตถุ สำหรับหลวงพ่อบอกแล้วทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้คือวัตถุ แม้แต่จิต ความคิดก็เป็นวัตถุครับ หรือจะอธิบายความคิดว่า ความคิดเป็น แอ็บสแตรค (abstract) หรือเป็นนามธรรม ที่จริงความคิดก็คือรูป เป็นสิ่งที่ป็นมนโคติ จุดนี้เป็นจุดที่ละเอียดอ่อนมาก ผลของการเคลื่อนไหวมือ ก็เพื่อเร้าความรู้สึกตัวซึ่งซ่อนอยู่แล้ว ถ้าไปสร้างความรู้สึกตัวขึ้นมันจะไปบดบังสิ่งนี้จนถึงวินาทีสุดท้าย

สำหรับคนทั่วไป เมื่อพูดถึงความรู้สึกตัว ก็ใช้ความคิดพูดถึงความรู้สึกตัว ดังนั้นความรู้สึกนั้นเป็นความรู้สึกฝักฝ่ายอาเวธ ดังนั้นคนทั่วไปจึงรู้สึกต่อสุขต่อทุกข์ แต่ความรู้สึกตัวล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับสุขทุกข์ครับ ความรู้สึกสด ๆ ล้วน ๆ เป็นความเข้าใจโดยการเปรียบเทียบ ผมจะอุปมาถึงชีวิต 3 ชั้นตอน ออกจะพิเรนทร์สักหน่อย สมมติคนคนหนึ่งตายลงไปหยก ๆ ต่อหน้าต่อตา เซลล์ในร่างกายเขายังไม่ตาย เราเรียกว่ายังไม่ตาย คือตาและอวัยวะอย่างอื่นไปใช้ประโยชน์ได้ แต่บัดนี้ เขาตายแล้ว สมมติว่า มีใครคนหนึ่งมีเวทมนตร์นะชุบชีวิตคนคนนั้นขึ้นมา คำถามก็คือ อะไรเกิดขึ้นก่อน เมื่อเราเฝ้าดูเราจะเห็นว่าการเคลื่อนไหวเกิดขึ้น เช่น ท้องเกิดพองยุบขึ้นมา หรือเปลือกตาเริ่มเคลื่อนไหว เขาอาจลุกขึ้นนั่ง การสังเกตอย่างนี้ จะถูกสังเกตเห็นก่อน ต่อจากนั้นคนคนนั้นถามว่า เขามาอยู่ที่นี้ได้อย่างไร ถ้ามองถึงบ้าน ลูกเมีย ถ้ามองถึงความหมาย เหตุผลเรื่องการมาการไป แต่สมมติว่า ศพอันนั้นเป็นตัวเราเอง สมมติว่าเราเป็นผู้ตายเสียเอง ถ้าฟื้นขึ้นอีก อะไรจะเกิดขึ้นก่อนนะครับ สิ่งนั้นคือ **ชีวิต เพราะชีวิตคือความรู้สึกตัวล้วน ๆ** ล้วน ๆ ปราศจากความคิด เป็นชีวิตที่ไม่มี ความหมาย ไม่มีความจำ หรือไม่มีคอนเซ็ปต์ (concept) ไต ๆ ทั้งสิ้น เปรียบเหมือนน้ำของแอปเปิ้ลหรือองุ่น ล้วน ๆ ล้วน ๆ ของมัน โลกของผู้นั้นยังไม่มี ความหมายอะไร ไม่มีความหมายอะไร ไม่มีระยะเวลา เป็นเพียงความรู้สึกตัวล้วน ๆ แต่อีกสักครู่หนึ่ง เขาจะไปสู่โลกของ คอนเซ็ปต์ (concept) หรือความหมาย ผมมาอยู่ที่นี้ได้ อย่างไม่รู้ ดังนั้นความรู้สึกตัวล้วน ๆ ที่หลงพอสอน ชีวิตมี 3 ส่วนแล้วนะครับ ชีวิตเยี่ยงศพซึ่งเซลล์ยังไม่ตาย เพราะชีวิตยังไม่ได้ตาย เมื่อความตายเกิดขึ้นและชีวิตจบสิ้น เมื่อความตายปรากฏ ชีวิตของศพยังมีอยู่แต่มันไม่มีความหมายอะไร ศพนั้นเขาจะฆ่า แหวง จะร้อน จะเย็น อ่อนแข็ง เขาไม่รู้ไม่เห็นทั้งนั้นนะครับ และชีวิตที่ปราศจาก คอนเซ็ปต์ (concept) คือไม่มีความคิดครับ อยู่นอกความคิดด้วยประการทั้งปวง คือความรู้สึกตัวล้วน ๆ ต่อมา ชีวิตของความหมายและ คอนเซ็ปต์ (concept) ชีวิต ภายใต้ความคิด 3 ระดับนี้ มีคำถามว่า เมื่อเราจะเจริญภาวนา เราจะจับเอาชีวิตอันไหนและจับอย่างไร ตามที่ผมเข้าใจนะครับ ต้องเอาตัวชีวิตล้วน ๆ ล้วน ๆ อึดใจเดียว ต้องเข้าถึงความรู้สึกล้วน ๆ ล้วน ๆ ไม่ใช่คิดว่ากำลังเจริญสติ โดยที่เรายกมือก็คิดว่า เราเป็นผู้เจริญภาวนา และถ้าเมื่อเกิดสงบขึ้นก็คิดซ้อนคิดว่าสงบดี จริง ๆ ทำไงน้อ... ถึงจะได้อีก ยิ่งกำหนดรู้เข้ายิ่งเกิดความคิดใหญ่เลย และตั้งเครียดเสียดทาน

ปัญหานี้เราสามารถสำรวจเข้าสู่ปัญหาทางจิตวิทยาได้นะครับว่า เรานอนหลับสนิทโดยไม่มี ความฝัน แพทย์และจิตแพทย์บอกเราได้ว่า คืนหนึ่ง 8 ชั่วโมง ที่จริงเราฝันตั้ง 5 ชั่วโมง เราตื่นจากความฝันเพราะความคิดก็คือความฝันนั่นเอง ขณะที่เราหลับจริง ๆ เพียง 3 ชั่วโมง พระพุทธเจ้าเสด็จพระบรมมเพ็ญ

3 ชั่วโมง เพราะความหลับสนิทจริง ๆ การหลับสนิทที่ไร้ฝันนะครับ ชีวิตไม่มีความหมายอะไร ไม่เป็นหญิงเป็นชายทั้งนั้น ความรู้สึกตัวล้วน ๆ ถ้วน ๆ นั้นมี เสมือนถนนสายสำคัญที่สุดในชีวิต เป็นปากประตูที่ไปถึงที่สุดแห่งความรู้สึก เมื่อพระโสณะ และพระอุตตระ ประกาศสังัจจรรมของพระพุทธเจ้า สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งได้นำเนื้อหาเรื่องพรหมจารีสูตร ที่ว่าด้วยเรื่องเวทนานะครับ พระพุทธเจ้าแสดงไว้ในแผ่นดินนี้ ตถาคตเจ้ารู้แจ้งแห่งที่สุดของเวทนา ที่สุดแห่งเวทนาคือความตายนะครับ ที่หลวงพ่อบุมากที่สุดถ้าไม่มีจุดนี้ ไม่มีหลวงพ่อกับ มันตายลงต่อหน้า เชือกขาดผึง ตกในความรู้สึกลึกแล้วเกิดใหม่ ถ้าเราทบทวนดูฝ่ายโลกของคริสเตียน ดูทั้งกรณีของปอลที่ไปเมืองดัลส์กัส ที่ไปตกหลังม้า นะครับ เกิดเข้าถึงอีกชีวิตหนึ่ง ที่มักเรียกว่า Seselection ? ชีวิตใหม่ในพระองค์ผู้เป็นเจ้าของชีวิตนิรันดรนะ ครับ สำหรับประสบการณ์ของหลวงพ่อนั้น ไม่เป็นเพียงประสบการณ์ของชาวพุทธเท่านั้น มันช่างประสานกับเส้นทางจิตวิญญาณได้ทั่วทุกมุมโลกตามความเข้าใจของผม ผมใคร่จะทบทวนถึงความ รู้สึกตัวนะครับ ความรู้สึกสด ๆ คือตัวชีวิต ถ้าความรู้สึกนั้นเหือดหายไป ชีวิตจบสิ้นลง แต่ความรู้สึกตัว ล้วน ๆ ถ้วน ๆ ที่หลวงพ่อบุถึงอยู่ ดั่งนั้นเวลาเคลื่อนไหวให้รู้ รู้เฉย ๆ รู้ล้วน ๆ ถ้วน ๆ อย่างรู้ซำรู้รู้แล้วทิ้งเลย และไม่ต้องรู้อะไร นำประหลาดอะไรไม่ทราบที่ว่าเวลาเหล่านี้จะถูกผูกปมอยู่ภายใต้วัฒนธรรม ภายใต้เครื่องแบบ ภายใต้ยี่ห้อ แต่เนื้อหาของมัน อยู่นอกเหนือสิ่งเหล่านั้นทั้งหมดทั้งสิ้น

อ.วัลลภ ดูเหมือนท่านไม่ได้แบ่งแยกเลยนะฮะ ถ้าฟังตะกี้ คล้าย ๆ ท่านมีอาการร้ายแต่ไม่ใช่อาการร้ายนะ เพราะที่ผมเคยฟังจากท่านว่า ครั้งหนึ่งหลวงพ่อกับเพื่อนท่านสอนแบบแปลกพิสดาร และมีพระผู้ใหญ่ฟังท่านแล้ว รู้สึกประณามท่านอย่างรุนแรง แต่ว่าท่านแสดงกิริยาอย่างไรครับอาจารย์ อันนี้แสดงว่าอาการที่จริงแล้วไม่ได้แปลว่าอาการแปลกประหลาด หรือจะกินเลือดอาจารย์ คงเป็นเทคนิคอะไรสักอย่าง

อ.โกวิท ขอขอบคุณมากที่อาจารย์เตือนขึ้นมา ผมอาจจะพูดทั้งเรื่องทีภาษาอังกฤษเรียกว่า subjective ไปหน่อย เรื่องเฉพาะตัวไปหน่อย ซึ่งที่จริงแล้วผมคิดว่า หลวงพ่อกับตัวเองแสดงตัวหลายบทบาทมากต่อคนหลายประเภท ที่อาจารย์ระวีได้ระบุถึง คำพูดคืออย่างสะท้อนอารมณ์ แต่สิ่งที่ผมเห็นว่า เป็นสิ่งที่น่ากลัวนั้น ผมคือใคร ผมคือตัวข้างพูด ตัวข้างคิด และผมตอนนั้นไม่ใช่ร่างกายรูปนามนี้ ดั่งนั้นตัวข้างคิดจึงสปริงตัว สภาพไม่คิดเลย การสปริงตัวทำให้ผมตระหนกขึ้นมา หลวงพ่อกับเป็นคนใจดีมาก ๆ ผมไปเยี่ยมที่วัด เห็นท่านชุนจิ๋วท่านเอง แล้วก็สิ่งหนึ่งที่ผมจะพูดในที่นี้คือ หลวงพ่อกับเป็นคนธรรมดา มาก ๆ ครับ ในความธรรมดานั้นเอง ผมถือว่า เป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเพื่อนมนุษย์ ท่านไม่ใช่อัจฉริยะที่พวก

เราจะเข้าไปไม่ถึง หลวงพ่อพูดเสมอว่า หลวงพ่อไม่รู้อะไร ไม่รู้อะไรสักอย่างเดียว ท่านมีกิเลสอะไร ? ตายเสียเมื่อไรก็ได้ ผมก็ไม่เชื่อ หลังจากที่เชื่อท่านแล้ว ก็ไม่เชื่อท่านอีกว่า ท่านไม่รู้อะไร หลวงพ่อไม่รู้จริง ๆ หลวงพ่อบอกว่ารู้ ท่านจะกลับไปกลับมา ผมมานั่งคิดว่า หาประโยชน์จากหลวงพ่อบ้างไม่ได้เลย เพราะท่านพลิกไปพลิกมา แต่อาจารย์ต้องเข้าใจนะครับว่า ท่านไม่ใช่คนตลบตะแลง ท่านชื่อ ท่านเป็นมนุษย์ที่ชื่อที่สุดเท่าที่ผมเคยพบ เท่าที่ผมมีชีวิตอยู่ 50 ปี นี่นะครับ ครึ่งศตวรรษพอดี “ **ผมยังไม่เคยพบมนุษย์คนไหน** ” ที่บอกข่าวสารอย่างชื่อตรงที่สุด ไม่เคยกลับกลอก แต่ตัวกลับกลอกคือตัวความคิด จะเป็นตัวผมเองก็ได้ครับ คือเราเข้าหาท่าน กระจกนั้นตรงดี แต่เราแลบลิ้นปลิ้นตาหลอกเราเอง ในที่สุดภาพที่ปรากฏกลายเป็นอะไรไม่รู้ หากเราเลิกชุกชอน เลิกแลบลิ้นหลอกหลวง เลิกยกคิ้วหลอกตัวเอง จะพบว่า กระจกบานนี้ช่างสวยชื่อดีที่สุดเท่าที่เราเคยใช้มา หลวงพ่อบอกว่าไม่เคยมีเรื่องอย่างนั้น ขอโทษเรื่องเมื่อย ครั้งหนึ่ง ผมเคยถามหลวงพ่อบอกว่า ท่านโทษไม่ใช่ผมครับคือลูกศิษย์คนหนึ่งเป็นชาวสิงคโปร์ คือคุณวอนนี่ครับ ชมเชยกับผมว่า เป็นคนมีปัญญามาก ตอนหลวงพ่อบอกไปสิงคโปร์ก็จัดภาวนาอย่างต่อเนื่อง วอนนี่เขาศรัทธาหลวงพ่อบอก เขาชมหลวงพ่อบอกทั้งรูปหล่อทั้งใจดี แล้วเราก็เดินจงกรม เดินทั้งคืน ถึงวันสุดท้าย ดวงตาของเขาเริ่มเหม่อลอย ผมเริ่มสังเกตเห็นเป็นคนแรก ตอนนั้นหลวงพ่อบอกเริ่มเจ็บป่วยเป็นมะเร็งครับ ซึ่งท่านพูดว่า มะเร็งเรื่องป่วยทางกายไม่เกี่ยวกับจิตใจนะครับต้องเข้าใจดี โรคทางกายคนละเรื่องกัน หลวงพ่อบอกนอนป่วยอยู่ครับไม่ค่อยมีเรี่ยวแรง ผมไปบอกหลวงพ่อบอกว่า หลวงพ่อบอกครับ วอนนี่เป็นอะไรก็ไม่รู้ตาเลือนลอย ทั้ง ๆ ที่นอนเจ็บอยู่กับพื้น หลวงพ่อบอกขึ้นหมอนจืดจางอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งผมแปลกใจมากในความกระฉับกระเฉงนี้ แล้วหลวงพ่อบอกว่าข้อมือคุณวอนนี่จืดออกไป พูดยอะไรก็ไม่รู้ อาจารย์ชูศรีเป็นล้าม ต่อมาผมชักใช้ว่าหลวงพ่อบอกพูดยอะไรกับคุณบ้าง เขาบอกฟังไม่รู้เรื่อง หลวงพ่อบอกพูดยอะไรก็ไม่รู้แต่รู้สึกแปลกมากจากสัมผัสที่หลวงพ่อบอกบีบมือ อันนี้เป็นข้ออธิบายของผมครับ ผิดพลาดผมรับผิดชอบครับ ว่า เมื่อปฏิบัติธรรมะ เราความรู้สึกตัวมาถึงจุดหนึ่ง ตัวตื่น ตัวโพธิ์ ตัวพุทธะ เรียกอะไรไม่สำคัญในร่างกายทั้งหมดนี้ มีสิ่งหนึ่ง ความอ่อนไหวของ sensitivity ซึ่งเปรียบประดุจเครื่องเรดาร์ หรือฟิล์มถ่ายรูปซึ่งไวแสง เมื่อปลุกตื่นแล้วเนี่ยอะไรเข้ามาก่อนมันจะจับตัวนั้นก่อน ต่อมา ผมถามหลวงพ่อบอกว่า ถ้าเราช่วยเขาไม่ทันในช่วงนั้นเขาจะรู้มั๊ย หลวงพ่อบอกว่ารู้แต่เขาเป็นของคนอื่น ไม่ทราบเข้าใจมั๊ยครับ

ผมเห็นหลวงพ่อบอกบีบมือ แล้วบอกรู้ตัว รู้ปรมาตต์ รู้อาการ ผมเป็นคนอธิบายเองนะครับ เราจะจำพ่อแม่ของเราได้คือคนแรกที่พูดประโยคแรกถัดจากรู้ เขาเหมือนคนเกิดใหม่ เหตุการณ์ทั้งหมดในความจำถูกลบออกแล้วก็เริ่มต้นชีวิตใหม่ และวอนนี่นี่เองมีเรื่องขำ คือก่อนที่เขาจะมาหาหลวงพ่อบอก เขาทะเลาะกับภรรยา ภรรยาเขาไม่ยอมมาให้มาปฏิบัติธรรมเลย เชื่อว่าเป็นโยมก็ต้องปฏิบัติแบบโยม ซึ่งหลายท่านที่

อยู่กับหลวงพ่อบว่า คำว่าโยม คำว่าบวช คำว่าสีก คำว่าพระ ไม่มีความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น บนหนทาง
เส้นนี้ มันขึ้นกับสติปัญญา ความรู้สึกตัวและความขยันอย่างต่อเนื่องเท่านั้น วอนนี้ทะเลาะกับภรรยา
อย่างรุนแรง เหตุที่ทะเลาะเพราะจะมาหาหลวงพ่อบ วันนั้นหลวงพ่อบพูดจบ เขาค้างใจอยู่เรื่องหนึ่ง ก็ถาม
ว่า มีสาเหตุปัจจัยอะไร ที่ทำให้หลวงพ่อบทั้ง ๆ ที่เป็นโยมมุ่งทางแกงขาสั้นบ้าง ขายาวบ้าง เรียนรู้ธรรมะ
ถึงที่สุดภายในคืนเดียว ผมมหัศจรรย์ใจมาก หลวงพ่อบตอบว่า เพราะหลวงพ่อบไม่เคยทะเลาะกับเมีย
วอนนี้บอกผมลงไปหมดเลย ตอนนั้น ผมเรียนถามหลวงพ่อบไม่เคยทะเลาะจริง ๆ หลวงพ่อบบอกครั้งเดียว
ในชีวิต ดังนั้นเองหลวงพ่อบไปปฏิบัติธรรมะ เรื่องนี้เป็นที่เล่ากัน สนุกชื่นใจนะครับ ผมจะเล่าสั้น ๆ และ
บางท่านคงจะรู้ดีกว่าผม หลวงพ่อบจัดงานบุญที่วัด แล้วมอบหมายให้ภรรยาเป็นคนจ่ายค่าหมอลำ
ภรรยาท่านซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกพี่น้อง ทั้งรักและเกรงกลัวหลวงพ่อบ และตัดสินใจไม่ได้แล้วถามท่านกลาง
งาน หลวงพ่อบก็ดูเอา บอกมอบหน้าที่แล้ว ทำไมต้องมาถามให้ยุ่งยากขึ้น แล้วตอนตกเย็นหลวงพ่อบก็ไป
ขอโทษ ตอนนั้นท่านยังไม่ได้บวชครับ ขอโทษว่าเมื่อก็เราโกรธเจ้า พูดอย่างนี้ผมเลียนคำพูดของท่าน
ภรรยาของท่านก็บอกว่าโกรธซ้ำ เจ้าก็ลงนรกคนเดียววนะสิ หมายความว่าไม่มีใครลงด้วย โกรธใครก็ลง
คนเดียวท่านนั่นเอง หลวงพ่อบเกิดความคิดในใจว่า ถ้าละความโกรธไม่ได้ท่านจะไม่กลับมาทำงาน
หรือไม่กลับมาอยู่บ้านเลย ต่อจากนั้นท่านก็เริ่มไปวัด ไปภาวนา

นี่คือ สาเหตุทั้งหมดที่หลวงพ่อบกลายเป็นผู้ที่เรานับถือบูชา จากภรรยาคู่ชีวิตที่ดีที่สุด เท่าที่หลวงพ่อบ
พูดให้ฟังหลวงพ่อบไม่เคยโกรธใครครับ ครั้งสุดท้ายที่โกรธภรรยาครั้งนั้น เวลาแสดงออกนั้น เราต้องรู้นะ
ครับ เวลาแสดงออกหลายครั้งหลายหนที่ผมพาเพื่อนชาวต่างชาติไป ผมพบอะไรที่ไม่เหมือนกันสักหน
เดียว แล้วแต่ใครจะพาไป และพาใครไป ครั้งหนึ่ง ผมพาพระภิกษุชิวเบตไปหา ผมเองก็งง สมัยนั้นยังไม่
คุ้นดีกับหลวงพ่อบ ผมเห็นท่านออกท่านักเลง ทำทนายพระธิเบตนั้น ผมใจไม่ดีเลย เพราะเป็นเพื่อน
ต่างชาติด้วย แล้วเขาก็ชักใช้หลวงพ่อบ หลวงพ่อบก็พูดทำนองดีเตียนกลับไปบ้านได้แล้ว ถ้าไม่ปฏิบัติจะ
อยู่ทำไม อยู่มาอยู่บ้านเรือนของเรา พูดเป็นเจ้าของประเทศขึ้นมา เพื่อนคนนั้นกลัดกลุ้มมาก 3 เดือน
ให้หลังเจออีกครั้ง ผมถาม ตอนนี้อยู่ที่ไหน ผมเห็นท่าทีของเขาเปลี่ยนไป เฉย ๆ จากคนช่างพูด เขา
บอกปะทะคารมกับหลวงพ่อบ แล้วกลุ้มขึ้นมา หนีไปอยู่คนเดียว ปฏิบัติเดินจงกรม ชี้แจงต่อแยทาง
ความคิดกับคนอื่น สิ่งนี้อาจเป็นอุบัติเหตุที่ว่า ครั้งหนึ่งผมคิดว่าเป็นอุบัติเหตุ เตียวหลวงพ่อบพลิกตรง
นั้น พลิกตรงนี้กับบางคืนนี้ะ ผมยกตัวอย่างกับเด็กหนุ่มคนหนึ่ง ที่หลวงพ่อบให้ความรักเอ็นดูมาก
หลวงพ่อบสอนเขาที หลวงพ่อบให้เขาก็ตำรามาเล่นดนตรีให้ฟังสิ ไปอีกแบบหนึ่งครับ

ดังนั้นเราไม่สามารถจับได้เลยว่าท่านอยู่ในจุดไหน แต่เรารู้เมื่อเราชู้ตลูกเข้าไปในโกลนั้น เราจะค่อย ๆ ตื่นตัวขึ้นมา อ้อ... หลวงพ่อไม่ได้เป็นอย่างนั้น ในที่สุด เดียวนี้ผมไม่รู้หลวงพ่อเป็นอะไร แต่ผมคิดว่าท่านเป็นนักชู้ตที่แม่นยำ ผมใช้ภาษาของตนเองนะครับ ดังนั้นผู้ใดที่มีความรักความศรัทธา มีความเชื่อ นะครับ น้อมใจแล้ว ท่านพูดเสมอว่า เพราะความไม่เชื่อนั้นเองมันก็บังไว้ ถ้าเชื่อผู้นำนั้นเป็นคนไม่รู้จักจริง ผู้นำก็จะบังไว้จนวินาทีสุดท้ายเหมือนกัน แต่ถ้าผู้นำทางวิญญาณที่รู้จักจริง ไม่ช้า ไม่นาน ท่านบกำแพง นั้นถูกสิ้นเขย่าทันทีนะครับ ผมคิดว่า หลายท่านที่รู้จักหลวงพ่อกันมากมาย ผมรู้จักคนเดียว แต่เท่าที่รู้ ผมรู้สึกว่ นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาแล้วที่วัฒนธรรมสติปัญญา 4 การเจริญสติบนฐานทั้ง 4 ถูกประกาศ เพื่อคาน thesis หรือคำสอนหลักของอุปัชฌ์ หรือของพรหมณ์ วัฒนธรรมการเจริญสตินั้น เกิดขึ้นได้ ต้นโพธิ์นะครับ ไม่ได้เกิดตอนพระพุทธเจ้าออกบวช ตอนพระพุทธเจ้าออกบวช ท่านไปเรียนกับอุททก อาฬารดาบส และท่านก็เรียนเอาสมณะจนสูงสุดสมัยนั้น แล้วสมัยนั้นเขานับถือมาก อุททก อาฬารดาบส 2 ดาบสผู้ยิ่งใหญ่ เป็นพระอรหันต์ของสังคมเดียวนั้น พระพุทธเจ้าเรียนถึงที่สุดแล้ว ท่านพบว่า สิ่งนี้เรียกว่า กุปปธรรม คือสิ่งที่พิการได้ ยังอาพาธ ได้ คือต้องปรุงต้องแต่ง ต้องกระทำสมณะอยู่เรื่อย ๆ พระพุทธเจ้าเลยบอกลา คำถามที่ผุดขึ้นในใจผมเดี๋ยวนี้คือว่า ถ้าสมณะการเจริญญาณเท่านั้น ไปถึงที่สุดจริงแล้ว เพราะอะไรพระพุทธเจ้าจึงบอกเลิกครับ ทำไมท่านไม่ทำต่อไปให้จบถึงที่สุด

ดังนั้นตอนที่พระพุทธเจ้าฉันข้าวของนางสุชาดานั่นเอง ท่านลอยถาด จริง ๆ ถาดจะทวนน้ำจริงหรืออย่างไรไม่มีใครทราบหรอกครับ เพราะนางสุชาดานั้นไม่มีในพระไตรปิฎก เพิ่งแต่งเอาทีหลัง แต่ตัวจริงจะมีหรือไม่มีก็ได้ ชื่อสุชาดาเพิ่งเติมขึ้นอยู่ในคัมภีร์อรรถกถา เพราะท่านลอยถาดทองหลังจากฉันภัตราหารแล้ว ตามเรื่องถาดนั้นลอยทวนกระแสไปสู่ต้นน้ำ มันจะลอยจริงหรือไม่จริงไม่ใช่ปัญหาหรอกครับ แต่ในการรับทราบของเจ้าชาย หรือศากยมนี้นะครับ ผมคิดว่า ท่านประจักษ์แจ้งต่อความผิดพลาดทั้งหมดตลอดช่วง 6 ปี ที่ท่านแสวงหาคือ ท่านตามกระแสอารมณ์เข้าไปในความคิดตลอดกาล ที่ตรงนั่นเองที่ท่านเริ่มสังเกตเห็นสิ่งใหม่ คือเริ่มเข้าใจว่า ต้องทวนสิ่งต้นที่สุดของฐานความคิดออกมา ที่นี้จะออกที่ตรงไหน ต้องกลับไปตรงนั้น แต่ท่านก็ยังไม่รู้อะไร เพียงแต่เริ่มไหวหวั่นรับสิ่งที่ท่านสังเกต ที่ท่านเห็น ถ้าธารนั้นไม่ใช่แม่น้ำเนรัญชรา คือกระแสอารมณ์ภายใน จากนั้นท่านก็เริ่มข้ามแม่น้ำเนรัญชราแล้วไปนั่งใต้ต้นโพธิ์และภายในคืนเดียวนั้นเอง พระพุทธเจ้าของเราที่อุบัติขึ้นในช่วงเช้าตรู่โดยการทวนกระแสเข้าไป ซึ่งหลวงพ่อบอกเสมอว่า **อย่าเข้าไปในความคิด อย่าหยุดความคิด ให้ความคิด รู้สึกมันเข้าไป แล้วมันจะเข้าไปสู่จุดนั้นโดยแน่นอน** (จบตอนที่ 3)

หมายเหตุ ตอนที่ 3 ขอขอบคุณ คุณพรพนาที่มาช่วยอ่าน ทำให้พิมพ์ได้เร็วขึ้น จนถึงต้นฉบับหน้าที่ 22 ระหว่างอ่านและพิมพ์ จะมีเรื่องซ้ำของการอ่านเว้นวรรคตอน หรือ สงสัยว่าเนื้อความไม่ถูกต้อง ดิฉันถามคุณพรพนาว่า รู้ได้อย่างไรว่าไม่ถูก เป็นผู้บรรยายเองหรือ ได้เปลี่ยนการวรรคตอนบ้าง ส่วนเนื้อความคงไว้ตามเดิม ที่มีเครื่องหมาย ? แสดงว่าผู้พิมพ์ไม่แน่ใจว่าถูก แต่คงไว้ตามต้นฉบับเดิม เพราะจากประสบการณ์ที่กลุ่มเคยร่วมอาจารย์บุษยาเนื่องในวาระจะครบ 100 ปี ท่านอาจารย์พุทธทาส อินทปัญญ วันที่ 27 พ.ค. 2549 ด้วยการช่วยกันถอดเทปคำบรรยายจำนวน 9 ชุด 164 ม้วน เพื่อจัดทำหนังสือธรรมโฆษณำให้ครบ 100 เล่ม ดิฉันทำหน้าที่ถอดเทป พิมพ์ และตรวจสอบความถูกต้องของงานก่อนส่งต้นฉบับนั้น คือฟังได้อย่างไร ถอดคำตามนั้น ไม่แก้ไข 23 พ.ย.2545

จากคุณ : พรธณี [24 พ.ย. 2545 / 10:58:50 น.]

หลังจากสมัยของพระพุทธเจ้าแล้ว เนื้อหาสาระของคำสอนได้แพร่กระจายออกไปสู่สังคม ครั้งนั้นคำสอนของพระเยซูหลังจาก ๑๕๐ ปีแล้ว อาณาจักรโรมันก็เริ่มยอมรับคำสอนของพวกคริสต์ แล้วในที่สุดคำสอนบริสุทธิ์ของคริสต์ก็ถูกผนวกกับปรัชญากรีกเหมือนทุกวันนี้ ที่เราเห็นในโบสถ์คริสต์ทุกวันนี้ นั้นไม่ใช่คำสอนของพระเยซู หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ท่านก็เริ่มสั่งสอน ตถาคตสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช สัจธรรมเริ่มปฏิรูปขึ้นเรื่อย ๆ จากเหตุผลด้านการเมือง ทางด้านสังคม ทางด้านอะไรต่าง ๆ จนกระทั่งมีการจับพระสีกกัน ทำยี่สุ่นะครับ ก็ผู้รู้หนึ่งเราเรียกกันว่า พระพุทธเจ้าแห่งวิชัยบุรี คือนาคันทุนโกนตะ ซึ่งเป็นต้นตำรับของการพูดเรื่องสูญญตาหรือความว่าง เรียกว่า สกุลมัททิก ปรัชญามัททิก หรือสายกลาง ไม่ใช่ความมีอยู่ ไม่ใช่ความไม่มีอยู่ แต่เป็นคำสอนบริสุทธิ์ในเรื่องสูญญตา ช่วงเดียวกันนั่นเอง มีผู้รู้เกิดขึ้นในอินเดีย คือ นโอรเปะ ซึ่งไม่ได้เป็นพระ เป็นโยคี สมัยนั้น ในราชวงศ์ถัง ของสมัยจักรพรรดิ คุงจูเช็กเทียน คือสมณะ เว่ยหล่างที่เรียกกันว่า ลักโจ้ ท่านไม่รู้หนังสือ แต่ด้วยความชาญฉลาดของท่าน สามารถทำให้พุทธบริษัทเข้าถึงความจริงนี้เป็นจำนวนหมื่น สิ่งน่าประหลาดคือ สมณะเว่ยหล่าง หรือลักโจ้ เป็นผู้ที่สอนอันเดียวกับที่หลวงพ่อสอน สารัตถะของสายเราก็คือ การไม่เข้าไปในคลองแห่งการตรึก ไม่เข้าไปในความคิด ซึ่งผมแปลกใจมากครับ ที่สุดสมณะเว่ยหล่างก็ถูกขนานชื่อว่า พระพุทธเจ้าแห่งเมืองกวางตุ้ง พุทธะแห่งเมืองกวางตุ้ง หลวงพ่อเป็นคนไม่รู้หนังสือ ค้นพบสิ่งนี้ด้วยตัวเองภายในคืนเดียว ผมเองไม่ลังเลที่จะเรียกท่านว่า พุทธแห่งเมืองเลยครับ

อ.วัลลภ อันนี้น่าสนใจมากนะครับอาจารย์ กลับมานิดหนึ่ง ท่านเป็นมนุษยสัมพันธ์จรรยา จริ่ง ๆ นะครับ

รู้จักใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้แต่ละคนที่มีจริตต่างกัน รู้จักว่าคนนั้นต้องใช้แบบนี้แบบนี้ สอนแบบนี้ ๆ คือ ไม่มีรูปแบบแหละ ผมเคยจำได้ว่า อาจารย์ไปทำอะไรที่สงขลา สร้างโบสถ์หรืออะไรเนี่ย อาจารย์พอจะเล่าได้มั้ยว่า ท่านสามารถทำให้อาจารย์ซึ่งเป็นครูอาจารย์ เรียกว่า เรียนพระไตรปิฎกมา ๒ รอบแล้วอยู่ในทฤษฎี ทำให้อาจารย์เรียนรู้ได้อย่างไร เรียกว่าตอนนั้นอาจารย์กำลังจะสร้างโบสถ์ใช้ใหม่ ท่านรู้ได้อย่างไร ว่าอาจารย์กำลังกลัวหัวใจหรือเป็นอะไรอยู่

อ.โกวิท ผมไม่ได้คิดว่าท่านรู้ได้อย่างไร คิดว่าท่านบอกอะไรผม คิดอย่างนี้บ่อย ส่วนญาณนั้นจะเกิดยังไง ผมคิดว่าสุดท้ายที่ผมจะอธิบาย ผมไม่ทราบจริง ๆ แต่สิ่งที่บอกมานี้ชัดและตรง คล้าย ๆ กับต้องตีความหรือเข้าใจเดี๋ยวนั้น ถ้าช้านิดเดียว จะเข้าใจไม่ได้เหมือนกับแกงร้อน ๆ ที่ยื่นมา ต้องกินเดี๋ยวนั้น ถ้าช้านิดเดียวมันกลายเป็นยาพิษทันที ที่อาจารย์ถามผม คั้นนั้นผมลงไปอยู่ทางใต้ ท่านอาจารย์ระวีเคยไปครั้งหนึ่ง เคยไปดูดาวคงจำได้ดี ผมศรัทธาแล้วและปฏิบัติตามแนวทางของท่าน แต่ผมยังไม่ซาบซึ้งมากนะครับ ผมยังจับผิดอยู่ ไม่ใช่จับผิดท่านนะครับ คือจับความรู้สึกตัวเองไม่ได้ครับ ยังเพ่งเล็งยังจ้องอะไร ยังสองจิตสองใจ เพราะว่าอันหนึ่งอยากจะช่วยสังคมมาก ๆ อยากจะระดมความคิดอะไรที่จะเข้าไปแก้ปัญหาสังคม หรือความรุนแรงที่เป็นบรรยากาศห่อหุ้มประเทศเราในช่วงนั้น ผมไปอยู่สงขลา มีหาดทรายผุดขึ้นกลางทะเล เขาเรียกหาดทรายแก้วควบคู่กับตำนานเมืองสงขลา ผมก็ไปอยู่เป็นคนแรก ชาวบ้านคิดว่าผมเป็นคนศักดิ์สิทธิ์ เห็นดาวตกสามดวง แล้วไปกันสามรูปพอดี ที่นี้เขาคิดว่าเราศักดิ์สิทธิ์ก็มาทั้งหมดหมู่บ้าน มาจูบมือจูบเท้า เอ๊ะ... ศักดิ์สิทธิ์จริงหรือเปล่าก็ไม่รู้ ก็เลยเดินไม่หลุดจากความเชื่อของประชาชน กับความเป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้จะเอาอันไหนกันแน่ครับ ผมเดือดร้อนมาก ๆ ครับ เป็นวิกฤตการณ์ชีวิตของผม กลางคืนผมนอนร้องไห้คนเดียว คั้นนั้น จัดสัมมนาทั่วประเทศ พระสงฆ์ไปกันเยอะ พระสงฆ์แตกทัพจากลาว ยังมาร่วมสัมมนากัน กลางวันผมแสดงบทได้ดีคือ ไม่มีปัญหาอะไร กลางคืนผมนอนร้องไห้ น้ำตาไหล ผมไม่มีทางออกต่อความตึงเครียด ความสับสน ความกลัว และความที่อยากจะทำอะไร ซึ่งผมคิดว่า สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับชีวิตคนเรา ไม่ช่วงใดก็ช่วงหนึ่งที่มาถึงตาจน ช่วงนั้นเองที่ท่านไม่เคยสนใจที่นี่ ท่านไปหา ไปกับคุณเลียบ ศิริปัต ครับ ไปคนเดียวและกลับครับ จากกรุงเทพฯไปสงขลา พันกว่ากิโลข้ามเรือไปอีกตั้งชั่วโมง ไปถึงช่วงเช้าท่านก็เอาข้อความที่จดไว้ในกระดาษ ผมจำบาลีไม่ได้ ตอนนั้นผมสอนบาลีท่านอยู่ และครั้งที่ผมอธิบายศัพท์บาลี ให้หลวงพ่อดูความหมายนะครับ ทุกครั้งท่านก็เลือกได้แม่นยำ กระทบความรู้สึกของเรา ทำให้เรายอมรับว่า เนื้อหาที่ซ่อนอยู่ในนั้น ถ้าไม่รู้จะเลือกผิดครับ อย่างที่เรารู้ นะครับว่า ภาษาบาลีที่ดีหลายนัยมากในคำคำเดียวกัน

หลวงพ่อบอกประโยคหนึ่งไปถามว่า แปลว่าอะไร ผมก็แปลให้ฟังครับว่า **สัตว์โลกทั้งหลายยินดีในธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำ ส่วนพระตถาคตไม่ยินดีในธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำ** ผมแปลเสร็จหลวงพ่อก็กลับไปกระต๊อบกุฏินั้น ตกเย็นมาอีกที หลวงพ่อบอกยิ้มแล้ว แปลว่าอะไรนะ ผมไม่รู้ทันทีแปลให้อีกหนว่า สัตว์โลกทั้งหลายยินดีในความเน้นซ้ำ พระตถาคตทั้งหลายไม่ยินดีในธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำ รุ่งเช้าหลวงพ่อบอกไปตั้งแต่ยังไม่ได้อ่านเข้ากลับกรุงเทพฯ ตกเย็นผมคิดว่าหลวงพ่อบอกทำไมนะ ทางมันตั้งพันกิโล ผมไม่เข้าใจ ท่านมีเหตุผลอะไร หลายคืนจากนั้นไป ผมเลยนึกออกครับว่า **สัญญาอันตรายได้เดือนผมแล้ว** จากนั้นผมก็ได้ออกจากที่นั่น ติดตามมาอยู่กับท่านที่วัดสนามใน เหตุการณ์ที่วัดสนามในนั้นคงเป็นตำนานสักอันหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องของผมอย่างเดียวนะครับ ในชีวิตของผม หลายเรื่องมากครับที่นั่น เพราะว่าภายใต้หน้าตารวมดา ๆ นั้น **ความเป็นธรรมดาของท่านเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่ผมเคยเห็น** เพราะความเป็นธรรมดาไม่มีอุปสรรคกับเพื่อนมนุษย์เลย ไม่ว่าเขาจะเป็นคริสต์ นับถืออะไรมาก็ตาม หลวงพ่อบอกไม่เคยปฏิเสธเขาเลย ครั้งหนึ่งผมถึงเข้าใจหลวงพ่อบอกเต็มที มีโยมคนหนึ่ง ตอนนั้นเขาเป็นนักบวช เขามาสำแดงวาทะความเชื่อ เรื่องผี เรื่องเปรต เป็นเรื่องจริง ๆ เขาบอกเขาเห็น ผมฟังแล้วรำคาญ ผมทนไม่ได้ ทนไม่ได้เลยลูกหนี ตกเย็นผมรายงานหลวงพ่อบอกว่า ผมเจอโยมคนหนึ่ง เขาร้ายมาก ๆ เลย หลวงพ่อบอกทำอะไรกับเขา ผมบอก ผมเลยลูกหนีเลย ทำไมทำอย่างนั้นละ ยิ่งร้ายยิ่งดี หลวงพ่อบอกว่าอย่างนั้น ซึ่งผมไม่เข้าใจเลย หลวงพ่อบอกคนที่เขาร้าย เขามีพลังมาก ๆ ถ้าเขาเข้าใจความรู้สึกตัวเขาจะบุกแหลกเลย หลวงพ่อบอกว่าอย่างนั้น ผมเลยรู้ว่าจริงของท่าน โดยทั่วไปเรามักมองคนในแง่แบ่งแยก คนนี้เป็นสำนักนั้น คนนั้นเป็นสำนักโน้น คนนี้เป็นมุสลิม คนนี้เป็นคริสต์ ซึ่งเป็นสิ่งสมมติทั้งสิ้น ที่ผิวหน้าทั้งนั้น สำหรับหลวงพ่อบอกเคยประกาศในที่ประชุมวัดสนามในว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านมีนั่นดีทั้งสิ้น กิเลสก็ดี แต่คุณต้องรู้มัน ปัญหาเรื่อง กิเลสกับโพธิ์กับความรู้มันนะครับ เป็นปัญหาใหญ่มาก ๆ ในสมัยของบุญเช็กเทียน ได้ส่งขันทีคนหนึ่งชื่อซิดกัน ไปถามปัญหาเกี่ยวกับพระสังฆปริณายกชื่อเว่ยหล่าง ขันทีรูปหนึ่งได้ถามเว่ยหล่าง พระอาจารย์ของนิกายเซ็นคนที่ ๖ ตาย ผมไม่เข้าใจเลย ว่า กิเลสกับโพธิ์ทั้งคู่เหมือนกัน มันเป็นไปได้อย่างไร เพราะที่ผมเรียนมาจากสำนักอื่น กิเลสเป็นสิ่งทำร้ายโพธิ์ หรือพุทธ หรือความรู้ ความรู้เกิดกิเลสก็ถูกทำลาย สำนักเว่ยหล่างเขาพูดว่า ท่านฟังไม่ออกเอง กิเลสกับโพธิ์ที่จริงอันเดียวกัน เมื่อกิเลสเกิด เมื่อไม่รู้ มันก็กัดเอา ก็ทำร้ายเอา เมื่อรู้มัน พลังอันนั้นก็คือปัญญานั้นเอง เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดอันนี้ ผมได้ยินมานาน แต่ก็ดื้อที่รับคำสอน กิเลส รากะ โทสะ โมหะ นอนในสันดานแล้ว ซึ่งครั้งหนึ่งผมเชื่ออย่างนั้นจริง ๆ

ดั่งที่เล่าให้ฟังแต่ต้นว่า เมื่อราคะมันเกิด ก็กำหนดรู้ราคะ ราคะเกิดแล้วหนอ ก็ราคะนั้นไม่เที่ยง เป็น
ทุกข์ เป็นอนัตตา คิดอย่างนี้ คิดซ้อนคิดไปอย่างนี้ เสร็จแล้ว ผมเพิ่งมาเรียนรู้ช่วงหลังครับว่า อย่าไป
สนใจกิเลสครับ มันจะเกิดไม่เกิดไม่ใช่ปัญหาอะไรเลย ราคะ โทสะ โมหะ มาสนใจความรู้สึกตัวที่
บริสุทธิ์ ล้วน ๆ นี่นะครับ เพราะในความรู้สึกตัวล้วน ๆ ไม่มีราคะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ ดั่งนั้นให้รู้สึกต่อ
สภาพไร้ราคะ โทสะ โมหะ ที่เป็นต้นแบบแต่เดิม เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว พอกระทบอารมณ์ที่จะก่อเกิดเป็น
ราคะ โทสะ โมหะ มันจะไม่เอาเองครับ ดั่งนั้นไม่มีใครละราคะ โทสะ โมหะได้ ตัวละไม่ใช่เอา **ตัวละ**
คือ ความรู้สึกตัวที่บริสุทธิ์ ตรงนี้เองคือ สมภาณี ปัญญา ตั้งอยู่ในทางนั้น ซึ่งอยู่แล้วในตัวเรา เมื่อเกิด
การตื่นตัวขึ้นมา เราจะพบว่า มันจะมีพลังอำนาจอันหนึ่ง เป็นไปโดยธรรมชาติที่จะขจัดปัดเป่าความ
ทุกข์ทรมาน ที่เกิดจากราคะ โทสะ โมหะ มันจะจัดการกับสิ่งเหล่านั้น แต่มีสิ่งหนึ่งที่เราต้องขยัน **ความ**
เพียรต้องต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหลักคำสอนของหลวงพ่อก ความเพียรต้องต่อเนื่องครับ ถ้าไม่ต่อเนื่องมัน
ไม่ถึงจุด sensitive ที่จะตื่น ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้อง เราเดินไปถึงจุดหนึ่ง เราเลิก

ดั่งนั้นหลวงพ่อกจึงจัดรายการภาวนาเรียกเก็บอารมณ์ ฟังดูแล้วแปล ก ๆ ดี ฟังดูแล้วหมายความว่า นิ่ง
แต่ศัพท์คริสเตียนไม่มี Trick เขาเจียบครับ แต่หลวงพ่อกไม่ใช้นิ่งไม่ใช่เจียบ แต่ไปเก็บตัวอยู่ในที่หนึ่ง
เพื่อบ่มเร้าความรู้สึกตัวจนกว่าจะถึงจุดหนึ่ง ต่อจากนั้นเรื่องต่าง ๆ จะเผยตัวออกมา หลายปีแล้วครับ
สิบทศวรรษเศษ เมื่อเรารับพุทธศาสนาจากลังกา เคล็ดลับสำคัญในการภาวนา การตรวจสอบ
อารมณ์กรรมฐานนั้นกลางเดือน อยู่ในความทรงจำของชาวพุทธ แฝงอยู่ในเรื่องราวของโบสถ์ แต่สำหรับ
หลวงพ่อกแล้ว ผมมองไม่เห็นนะครับว่า ท่านเป็นพระหรือเป็นคนธรรมดา คือ ท่านทั้งไม่ใช่คนหรือไม่ใช่
พระ หลายครั้งที่ท่านแสดงความจำนงว่าหลวงพ่อกจะสึกแล้ว และหลายคนที่ผมทราบมาว่า หลวงพ่อก
จะสึก ดีมั๊ย ผมเองซึ่งสึกก่อนท่าน ห้ามท่าน หลายท่านเข้าใจว่าผมยุท่าน ที่จริงแล้วหลวงพ่อกอายุ
มากกว่าผม ยังไงเสียผมถึงครั้งร้อยเท่านั้นเอง ผมถามเพราะเหตุผลอะไรหลวงพ่อกถึงอยากจะสึก หลวง
พ่อกบอก เมื่อสมัยหลวงพ่อกเป็นโยม หลวงพ่อกสอนได้ถึงลูกถึงคน ญาติพี่น้องผู้หญิง สาวแก่ แม่มาย
หลวงพ่อกจับมือพลิกได้หมด มาบัดนี้ช่วยคนได้น้อย เพราะเครื่องแบบมันบังเอานั่นเอง หลายท่านมาด่า
ว่าท่าน จับต้องกายหญิง ซึ่งผมฟังแล้ว อือ... ก็ดีเหมือนกัน หลวงพ่อกพยายามช่วยคน ขณะที่คน
พยายามตีเตียนท่าน ไม่ช่วยคนแล้วกันไม่ให้ช่วยอีกครับ

สิ่งนี้แหละครับมันยุ่งยากมาก ถ้าเราเียนอยู่บนความเชื่อของระเบียบและกฎเกณฑ์ ระเบียบกฎเกณฑ์ เป็น
สิ่งที่ดีครับ แต่ระเบียบกฎเกณฑ์เหล่านี้ก็ต้องถูกยกเว้นจากคนที่อยู่เหนือมัน เพราะขนาดในพระโต

ปิฎก เมื่อพระสงฆ์เขาประชุมกัน เขาจะสวดอธิกรณ สวดไม่ให้เอาผิดกับผู้กระทำที่ขัดแย้ง อันนี้เป็นจำนวนมาก แต่คำสอนกลับกลางเลือนไปอย่างรวดเร็ว หมายความว่าเนื้อหาและรูปแบบน่ะครับ วินัย คือรูปแบบพยายามรักษารูปแบบไว้ แต่พระพุทธเจ้าที่ชื่อวิตักสิน ไม่ได้ร่างและสร้างวินัยขึ้น ดังนั้นจึงเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติธรรมของผู้ที่ต้องการจะปฏิบัติจริง ๆ คือสามารถเข้าถึงธรรมเป็นจำนวนมาก แต่คำสอนก็เลือนหายไปอย่างรวดเร็ว

สำหรับพระพุทธเจ้าที่ชื่อโคตมะนั้นบอกว่า พุทธบัญญัติ วินัยและต่อแต่นี้ ผู้เข้าถึงสังฆธรรมจะลดน้อยลง แต่การสืบทอดคำสอนจะยืนอยู่ได้นานครับ เป็นเรื่องที่น่าพิจารณามาก ผมไม่ได้ติเตียนวินัยและเครื่องแบบน่ะครับ สิ่งสำคัญกว่านั้นคือเนื้อหาของพุทธศาสนา ไม่มีการเข้าสู่การรู้แจ้งต่อมรรคผลแล้ว พุทธศาสนาก็จะกลายเป็นเพียงระบบจริยธรรมระบบหนึ่งเท่านั้น เหมือนที่เซนต์ปอล ท่านได้พูดกับสาวกของท่านว่า ถ้าไม่มีการฟื้นคืนของชีวิตใหม่ คริสตจักรไม่มี ถ้าไม่มีการเข้าถึงธรรม พุทธศาสนาไม่มี เป็นเพียงระบบจริยธรรมหนึ่งซึ่งใครสร้างขึ้นก็ได้ และไม่ช้าไม่นานน่ะครับ พุทธศาสนาในบ้านเมืองเรานั้น กล่าวได้ว่าถูกการเมืองครอบงำมาโดยตลอด พุทธศาสนาถูกใช้ในทางการเมืองตลอด หลวงพ่อผู้ไม่รู้หนังสือตกอยู่ในฐานะของคนโง่ คนที่จะถูกจับสึก เพราะเป็นคอมมิวนิสต์ แต่หลายปีที่คนดีคนนี้ ต่อสู้มาภายใต้เสียงเหนือ ๆ ของจังหวัดเลย ทำให้เกิดอาณัติกรความรัก และความรู้สึกตัวขึ้น หลวงพ่อ สำหรับความรู้สึกของผมเนี่ย ไม่รู้จะพูดถึงท่านได้อย่างไร วันที่อาจารย์วัลลภไกลเกลี่ยให้ผมมาพูด ผมลังเลมากกลัวจะพูดไม่ออกครับ ไม่รู้จะพูดถึงแง่มุมไหนของตัวท่าน เพราะตีรอบท่าน หันไปแง่มุมไหนก็มีตัวเดียว เป็นมุมหนึ่งเท่านั้น

อ.วัลลภ เวลาเรามีน้อยมาก ผมอยากให้อาจารย์สรุปตอนสุดท้าย อยากให้อาจารย์พูด เพราะสมัยก่อนพวกเราทำบุญทำกุศลตลอดเวลา แต่ไม่เคยมีความสุขเลย จริง ๆ แล้วทำบุญยังมีความสุขอยู่ แล้วจะมีบุญได้อย่างไร อันนี้เป็นตัวกระตุ้นให้ท่านแสวงหารธรรมขึ้นมา และที่น่าแปลกประหลาดที่สุด คือเท่าที่ผมทราบมา หลวงพ่อเทียนเป็นพระที่ไม่เคยแบ่งแยกผู้หญิงเลย ที่ยกย่องและเคารพผู้หญิงมากที่สุด จนกระทั่งตั้งชื่อคำว่า “ทับมิ่งขวัญ” ความเป็นมาของทับมิ่งขวัญเป็นอย่างไร อาจารย์ครับขอณาที่พูดท้ายน่ะครับ

อ.โกวิท ประเด็นนี้คงเป็นประเด็นเล็กน้อย เนื่องจากแก่นของหลวงพ่อกำลังอยู่ที่แก่นความรู้สึกตัวล้วน ๆ ความรู้สึกบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นศีล ความรู้สึกตัวล้วน ๆ ในตัวเหมือนจ๊วย (juice) ของแอปเปิ้ล น้ำแอปเปิ้ล ซึ่ง

ผู้ใดได้ดูตุ้มเข้าแล้ว ได้ลิ้มรสชาติ หอมหวานของมัน โดยพื้นฐานนี้ ความรู้สึกตัวล้วน ๆ ถ้วน ๆ นี่นะ ครับเป็นสิ่งที่ซึมแทรกและไม่แบ่งแยก เราย้อนซึมแทรกเข้าไปถึงแก่นกลางของใจแล้วนะครับ โดยเฉพาะพวกโทษทัณฑ์เวรทั้งหมดแล้ว การแบ่งแยกเป็นเขาเป็นเรา เป็นผู้หญิง ผู้ชาย ไม่ปรากฏครับ ตรงนี้ ที่เป็นแสงสว่างแห่งปัญญาและความรัก เป็นที่ที่เดียวที่ชาวคริสตชนทำบัพไทซึ่ง และชาวพุทธได้ชำระทัศนคติต่าง ๆ คือหัวใจของเรา หัวใจศักดิ์สิทธิ์ของเราเอง เมื่อการเจริญสติได้ซึมซาบเข้าไปถึงใจ นะครับ เพราะพลังงานความดีความงามทั้งหมด เราจะเห็นทุกสิ่งบริสุทธิ์ เพราะใจเราบริสุทธิ์ ใจเรา ผ่องแผ้ว ใจเราอิสระ ใจเราเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระเดียว ไม่มีสิ่งปลอมปน ดังนั้นชนทุกชาติทุกภาษา เหมือนเขานั่งอยู่กลางใจของเรา เป็นหัวใจของเรา เหมือนกับเรามีลูกหรือมีแม่ เขาไม่ใช่ใครอื่น

ผมได้ไปประเทศออสเตรเลีย ผมประทับใจประโยคประโยคหนึ่ง เขียนโดยใครไม่ทราบครับ **“แท้ที่จริง ไม่มีคนแปลกหน้า มีแต่มิตรที่เราเพิ่งรู้จัก”** คำสอนของหลวงพ่อบุญเป็นเส้นทางเดียวที่ยืนอยู่บนจุด ที่ว่า ไม่ใช่หลายเส้นหลายทาง โดยทั่วไป ผมมักจะได้ยิน และผมเคยแสดงธรรมโวหารว่า เราจะไป บางลำภูจะไปทางไหน อ้อมไปทางไหนก็ได้ ที่สุดก็ถึงเหมือนกัน จริง ๆ ไม่มีทางไหนเลยนอกจากทางที่ ต้องผ่านหัวใจเราเท่านั้น ผ่านอุโมงค์เข้าไปก่อน แล้วเราจะไปทะเลอีกด้านหนึ่ง มีดแล้วมีสว่าง แต่การใช้ความคิดแยกแยะ สว่างก่อนแล้วมันสว่างที่ปากอุโมงค์ ไม่สามารถผ่านทะเลออกไปได้ คำสอนหลวง พ่อนั้นเป็นทั้งหมดทั้งสิ้นนั้นนะครับ เป็นจริยธรรมที่สหประชาชาติจะต้องรับได้

หลวงพ่อบุญไม่เคยแยกแยะผู้หญิง แม้แต่เด็กก็ไม่เคยแบ่งแยก ผมก็เรียนถามท่านว่า ผมไม่เข้าใจเลยหลวง พ่อบุญ ผมอ่านในธรรมบท ลูกศิษย์พระสารีบุตรสามเณรอายุ ๑๓ ปี เป็นพระอรหันต์ได้อย่างไร ท่านบอก เรื่องนี้ง่ายมาก ยิ่งเด็กยิ่งง่าย เพราะเขาไม่ค่อยมีอาการอยู่แล้ว เพียงแต่เขาทำถูกจุดเท่านั้นนะครับ จากคำสอนหลวงพ่อบุญทำให้ธรรมบททั้งหมดซึ่งผมลังเลที่จะเชื่อ กลายเป็นคัมภีร์ที่สดใหม่ขึ้นมา สัจ จริยธรรมที่กลางเดือนในหน้าของประวัติศาสตร์ปรากฏขึ้น หนหนึ่งไม่ใช่ในวัด ในโบสถ์ ในความรู้สึกสด ๆ ในความรู้สึกตรง ๆ ซื่อ ๆ ของเราเอง คือสิ่งที่หลวงพ่อบุญสอน ผมขอใจใครไม่ทราบพูดกับท่านว่า หลวงพ่อบุญยังอยู่ที่ ...ทุกคนเป็นหลวงพ่อบุญ เหมือนหลวงพ่อบุญก็ทุกคนเป็นพระ ทุกท่านเป็นพระพุทธรูปเจ้า ท่านพูดเสมอ และพูดก่อนที่ท่านจะอ่านหนังสือได้ด้วยซ้ำไป ซึ่งเป็นถ้อยคำที่แปลกในบ้านเมืองนี้

ต่อจากนั้น อาจารย์ถามผมเรื่องประยูรทัพบึงขวัญนะครับ หลวงพ่อบุญไม่เคยแยกเป็นผู้หญิงผู้ชาย เพราะ ความรู้สึกตัวล้วน ๆ ไม่แยกเป็นผู้หญิงเป็นชาย ท่านเคยพูดว่า ผู้หญิงก็กลับเข้าไปในความเป็นแก่นสาร

ของความเป็นหญิง ผู้ชายก็กลับไปในความเป็นชายนั่นเอง เพราะว่าสิ่งที่ยื่นออกเป็นเพียงสมมติ ยื่นออกไปแล้วก็เป็นการมโนโลก เมื่อหดกลับถึงที่ก็หลุดออกจากสิ่งสมมติทั้งปวง สิ่งนี้เป็นสากลสิ่งเดียว ไม่มีชาติชั้น วรรณะ เพศ ผิวพรรณ

ทับบึงขวัญ หลวงพ่อตั้งใจให้เป็นอนุสรณ์สถานถึงความรัก ความใส่ใจในผู้หญิง เพราะบรรดาลูกศิษย์ ลูกหาของท่านกลุ่มหนึ่งที่แวดล้อมท่านอยู่โดยเสียดสละต่อทางเลือกของตัวเอง ต่อความมั่นคงในสังคม บางคนลาออกจากการเป็นอาจารย์ สิ้นเงินสิ้นทองไม่รู้จะไปไหน นอกจากพึ่งความรู้สึกตัว หลวงพ่อนั้นมีความรักต่อลูก ๆ ของท่านที่ท่านแนะนำแล้ว ท่านตามคุ้มครองปกป้อง แม้บางคนสึกไปแล้วยังตามเอาเงินไปให้ เท่าที่ผมทราบนะครับ หัวใจของหลวงพ่อเต็มเปี่ยมไปด้วยสิ่งที่เรียกว่า ดึงในเรื่องจิตเลย วันนั้นท่านเรียกผมไปบอกว่า ขอให้ช่วยตั้งอาศรมแห่งหนึ่งในเมืองเลย ซึ่งท่านเริ่มตั้ง ท่านรักที่นั่นมาก อยากให้มันอยู่ ท่านทั้งรักทั้งชอบที่นั่นด้วย ชอบญาติโยม เพราะศิษย์ผู้หญิงของท่านไปอยู่ที่นั่นหลายคน ท่านบอกตั้งชื่อให้ดี ๆ เป็นหญิงด้วย หลวงพ่อตั้งชื่อว่า **ทับบึงขวัญ** ซึ่งหมายถึงสตินะครับ บายศรีสู่ขวัญ เรียกขวัญ ขวัญดี ก็รู้ตัวดี ได้ยินคนโบราณว่า รู้เนื้อรู้ตัวนะลูกนะ ขวัญก็คือสตินั่นเอง ทับบึงก็แปลว่า กระทั่งก็ได้แหละครับ แปลว่าการเข้าถึงสติ ความรู้สึกตัวล้วน ๆ หลวงพ่อตั้งว่า ทับบึงขวัญ หลวงพ่อบอกให้เป็นผู้หญิงหน่อย ผมก็เลยเต็มมึงเข้าไป เป็น **ทับบึงขวัญ** เดียวนี้ทับบึงขวัญก็ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ที่รับผิดชอบ ท่านสิ้นชีวิตที่นั่น ร่างกายท่านก็ถึงแก่การแตกดับที่ ทับบึงขวัญ ครับ

อ.วัลลภ จริง ๆ แล้วเรื่องของหลวงพ่อก็คงมีอะไรเยอะแยะมากมายเหลือเกิน คงจะประกาศว่าวันเสาร์นี้จะครบ ๑๐๐ วัน ทางวัดสนามในคงจะมีการประชุมเพลิงในวันที่ ๑๘ มีนาคม สกหน้า ทำยสุตน์ผมอยากจะทำวานอาจารย์กล่าวปิดพิธี ได้กล่าวในนาม ศิษย์เอก หลวงพ่อเทียนครับ

อ.โกวิท เมื่อยามค้าคืนทุก ๆ คืน เมื่อเราเข้านอน เราจะเปิดหน้าต่าง เพื่อให้ลมสดชื่นเข้ามาในห้องเผื่อว่าหลับนอนจะได้เป็นสุข จะได้ไม่อึดอัด แต่ความมืดของทุกคืนนั้น เมล็ดพันธุ์พืชทรนทรายในดินก็เริ่มแตกหน่อ ที่จะสืบทอดพงศ์พันธุ์ของตนไว้ สำหรับเมล็ดพืชที่หลวงพ่อกุศลเทียนหวานไว้ในหัวใจของผู้คน ที่จริงแล้วเมล็ดพืชนั้นทุกคนถือติดตัวมาแล้วโดยกำเนิด หลวงพ่อไม่ใช่เป็นผู้หว่าน เป็นเพียงแค่แสงแดดและน้ำฝน รดราดลงเหนือแผ่นดินของความรู้สึกตัว ความชุ่มชื้นอันนั้น เต็มอิมอันนั้น ไออุ่นอันนั้น จะทำให้เมล็ดพืชแตกปริขึ้นทีละน้อย ๆ และคงจะมีสักวันหนึ่งที่ร่มไทรร่มเล็ก ๆ จะแตกกิ่งก้านสาขาเป็นร่วมไทรใหญ่ ปกคลุมชีวิตอันแห่งผากของเรา **บนเส้นทางภาวนาเช่นนี้ สุขทุกข์ไม่เป็นประมาณ สงบ**

ปิติ ไม่ใช่แหล่งที่เราจะพักพิงได้ เราต้องการจะไปให้ถึงที่สุดของเผ่าพันธุ์เมล็ดพีชอันนั้น
เจตจำนงของการเกิดมาของชีวิตก็เพื่อพัฒนาเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ จากต้นไทรต้นหนึ่งเป็นล้าน ๆ
เมล็ดของพีชพันธุ์อันนั้น ในที่สุดเราก็พบว่ามนุษย์ทั้งหมดนี้มีใช้ได้อื่น เป็นเพียงผองน้องพี่

หลายปีมาแล้วที่ผมจาริกในประเทศพม่า พบกับภิกษุชาวไทยใหญ่รูปหนึ่ง ผมเองค่อนข้างด้านวัตถุ
และเทคโนโลยีที่เกินจำเป็น พระรูปนั้นได้ชวนผมไปถ่ายรูปเป็นอนุสรณ์สถานแห่งความรักคือชาลดาก
กองอันงดงาม ผมก็รังเกียจสะบัดมือท่านแล้วก็เดินหนี ท่านก็เดินตามตากล้องมาจะถ่ายรูป แต่คำพูด
ประโยคหนึ่งที่ทำให้ผมเปลี่ยนอารมณ์ ท่านพูดว่า **ท่านครับถ่ายรูปร่วมกันไว้ละ ชีวิตหนึ่งเรา**
อาจจะพบกันเพียงครั้งเดียวเท่านั้นนะ ซึ่งผมสะท้อนอารมณ์ขึ้นมาเดี๋ยวนั้น ผมคิดว่าพวกเราดีแต่
แก่งแย่ง แบ่งแยก แย่งชิงผลประโยชน์ อำนาจ ไม่รู้สึกตัวเลยว่า ชีวิตนี้เราอาจพบกันเพียงคนเดียว
เท่านั้น เมื่อผมกลับเมืองไทยแล้ว เพื่อนท่านหนึ่งเขียนจดหมายมาว่า ภิกษุชาวไทยใหญ่ท่านนั้นสิ้นชีวิตเสีย
แล้ว ผมรู้สึกอับอายใจมากแม้ตัวจะร้อนด้วยพิษไข้ และเหนื่อยที่จะต้องมาพูดที่นี่ เพราะว่าไม่ช้าไม่นาน
เราจะค่อย ๆ เรียนรู้ ทุก ๆ คนจะเดินทางไปในทางเดียวกัน ทุก ๆ คนต้องถึงจุดจบ ไม่ว่าวันนี้ วันหน้า
นาที่สุดท้าย หรือก่อนลมหายใจเฮือกสุดท้าย ถ้าเรา **รู้สึกตัว** เสียแต่วันนี้ ช่วงชีวิตที่เหลือคงเป็นช่วงที่ดี
ที่สุดที่จะเอาชีวิตของเราเป็นของขวัญ และกำนัลให้กับเพื่อนมนุษย์ของเรา ชุมชนของเรา ชาติของเรา
และโลกที่กำลังระอุไปด้วยการแบ่งแยก ชาติชั้น วรรณะและเผ่าพันธุ์ ผมขอจบเท่านี้ครับ

กระผมในนามของประธานนิสิตปริญญาโท เอกจิตวิทยาการแนะแนวนะครับ ขอโอกาสกราบ
ขอบพระคุณท่านอาจารย์โกวิทในวันนี้มาก ซึ่งคิดว่าพวกเราหลาย ๆ ท่านคงจะได้รับทราบ ส่วนหนึ่ง
ของหลวงพ่อกุศลที่ท่านได้สัมผัส ตลอดระยะเวลาที่อยู่กับท่าน น่าเสียดายที่หลาย ๆ ท่านไม่ได้มา ณ
ที่นี้ แต่ผมคิดว่าคงจะมีโอกาสอันดีที่ฝ่ายศูนย์อำนวยความสะดวกได้ทำการอัดเทปไว้ ซึ่งจะทำให้การเผยแพร่เทป
นี้แก่ผู้สนใจในการรับฟัง และแจกจ่ายผู้สนใจในเรื่องในวันขึ้นปีใหม่นี้ได้ครับ สุดท้ายนี้ผมขอกราบ
ขอบพระคุณท่านอาจารย์ ทุกท่าน พระภิกษุสงฆ์และแขกผู้มีเกียรติทุกคนที่มานั่ง ณ ที่นี้ และอยู่จนถึง
วินาทีนี้ เราไม่สามารถมีวันนี้อีก แต่คงจะมีที่อื่น ๆ อีกต่อไป ในภวังค์หนึ่งของความคิดและจิตใจ
ขอบพระคุณครับ

หมายเหตุ (ตอนจบ) ขอกราบคารวะหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก ขอขอบคุณ อ.โกวิท อ.วัลลภ นิสิต
ปริญญาโทเอกจิตวิทยาการแนะแนว ฝ่ายศูนย์อำนวยความสะดวก ที่ทำให้เกิดเอกสารนี้ ขอขอบคุณ คุณลุง

กาจ รัชมณี ผู้เฒ่าเพื่อต้นฉบับ ขอคุณน้องเต้ ลูกชายคนกลางที่ช่วยอ่านให้พิมพ์ แม้จะอ่านไป กิน ไป เล่นคอมพิวเตอร์อีกเครื่องไปก็ตาม ขอคุณสามีที่ใช้สิทธิ์สวัสดิการซื้อคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เครื่องใหม่ ด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อให้พิมพ์งานธรรมะ ขอคุณลานธรรมที่เป็นเวทีให้เผยแพร่ ขอคุณผู้อ่าน ซึ่งแท้ที่จริงไม่ใช่คนแปลกหน้า แต่เป็นมิตรที่เพิ่งรู้จัก และจากการทำงานครั้งนี้ทำให้ได้อ่านบทความนี้ อย่างละเอียด หลังจากอ่านผ่าน ๆ หลายครั้ง จนได้พบสัญญาณอันตรายเตือนว่า สัตว์โลกทั้งหลาย ยินดีในธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำ ส่วนพระตถาคตไม่ยินดีในธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำ

จากคุณ : พรรณี [29 พ.ย. 2545 / 19:05:44 น.]